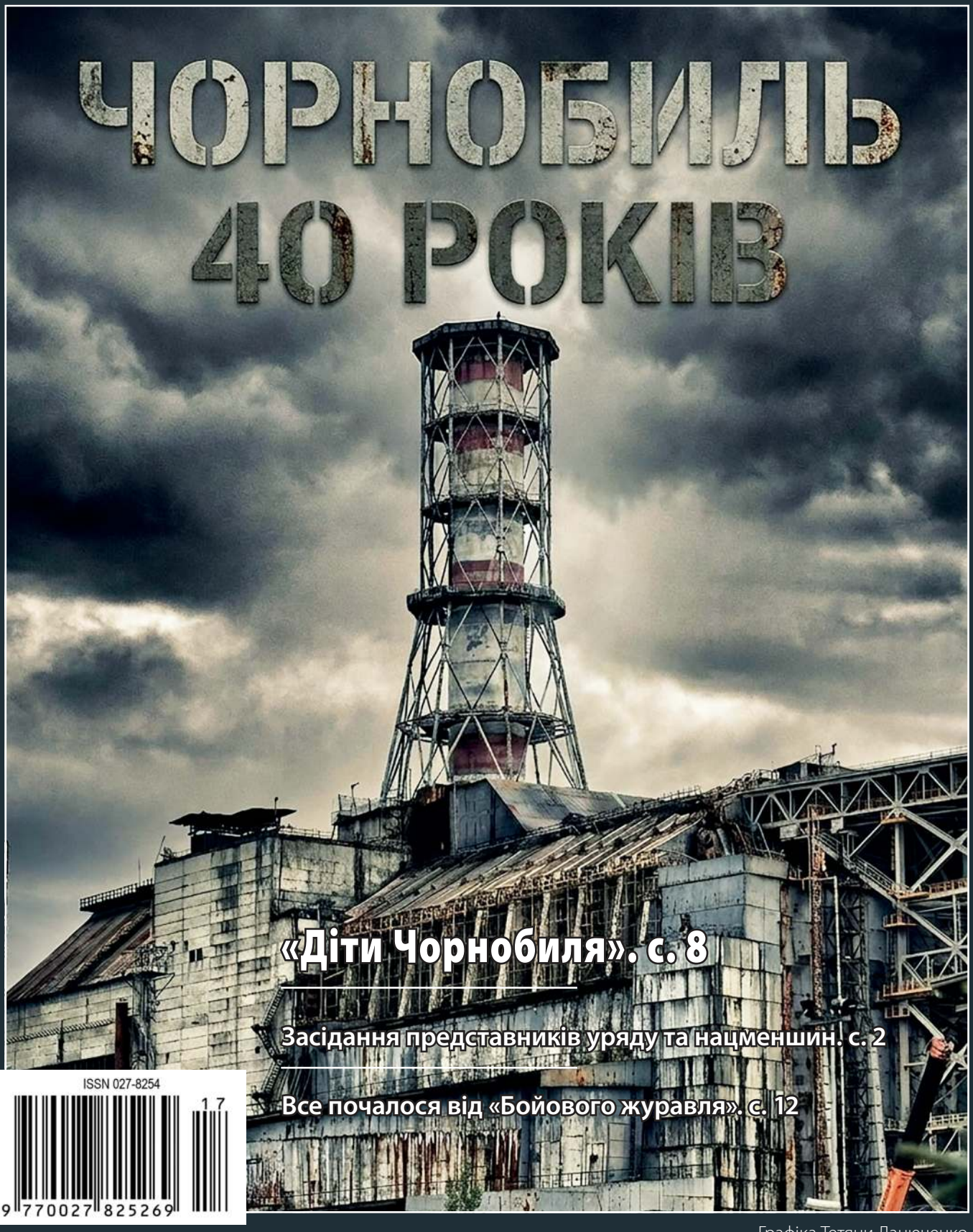
Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXXI № 17 (3584) Варшава, 26 квітня 2026 року, Ціна / Cena 7 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

«Діти Чорнобиля». с. 8

Засідання представників уряду та нацменшин. с. 2

Все почалося від «Бойового журавля». с. 12

ISSN 027-8254
17
9 770027 825269

Графіка Тетяни Данюченко

eprasa.pl 19bef521df

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Засідання представників уряду та нацменшин

Перше цьогорічне засідання Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин, яке відбулося під кінець березня у Варшаві, дало можливість обговорити актуальні питання та подальше зміцнення діалогу й партнерства у сфері взаємодії уряду й меншин. Це було перше від червня 2025 року повністю робоче засідання комісії.

Одне з головних питань, яке обговорили на засіданні, були фінанси. Зокрема, представники Міністерства внутрішніх справ і адміністрації – грантодавця меншинних проєктів – передали офіційну інформацію про розподіл дотацій для меншин на реалізацію їхніх завдань у 2026 році.

Як виявилося, станом на 16 березня надійшло 122 заявки від організацій меншин із проханням збільшити фінансування, надане Міністерством внутрішніх справ та адміністрації. Загальна сума заявок перевищила 3,5 мільйона злотих. Серед заявників було, зокрема, Об'єднання українців у Польщі. ОУП просило поновити суму дотацій, яка містилася в грантових заявках організації на момент їхньої подачі минулої осені 2025 року. Однак під час дискусії в рамах засідання Спільної комісії дата, коли всі заявки будуть розглянуті, не прозвучала.

На зустрічі представники меншин також порушили кілька важливих питань щодо процесу надання грантів. Було наголошено, що гранти Міністерства внутрішніх справ та адміністрації не є стандартною грантовою програмою, а основним джерелом фінансування діяльності меншин. Тому затримки з підписанням договорів, котрі іноді укладають у квітні чи навіть травні, паралізують роботу організації, перешкоджаючи оплаті оренди, комунальних послуг, податків та зарплати.

Представники меншин також звернули увагу на формальні та технічні питання. Наприклад, було висловлено занепокоєння вимогами Бюджетного департаменту щодо визначення конкретних форм працевлаштування на етапі складання кошторису, що обмежує гнучкість організації.

Були озвучені й побоювання щодо впровадження Національної системи електронних рахунків-фактур (KSeF) та її невідповідності чинним контрактним вимогам (наприклад, вимога звичайної печатки на електронному варіанті рахунка-фактури).

З огляду на ці питання сторона меншин запропонувала запровадити постійні правила щодо грантів. Члени

eprasa.pl 19bef521df

меншин зазначили, що графік слід змінити так, щоб угоди можна було опрацьовувати вже у грудні й вони набували чинності з початку року.

Було запропоновано подавати заявки на гранти в липні, а кінцевий термін перенести до середини вересня, а не листопада, як зараз. Міністерство мало б оголосити рішення про розподіл гранту до кінця листопада, що створить «вікно» для подальших формальностей, як підписання угод в грудні. На думку представників меншин, це дозволить розпочати виплати вже на початку січня, запобігаючи «фінансовому паралічу організацій меншин у першому кварталі року».

Ще однією пропозицією, висунутою меншинами, було запровадження багаторічних грантів. Також запропоновано розглянути можливість додавання повторюваних завдань до багаторічного фінансового прогнозу, що дозволить реалізовувати дворічні або трирічні проєкти.

Представники уряду наголосили: якщо запропоновані зміни не будуть розглянуті до наступного засідання Спільної комісії, запланованого на червень, малоймовірно, що система запрацює цього року.

На засіданні також обговорювали питання національних та етнічних меншин й регіональної мовної спільноти з перспективи Міністерства науки та вищої освіти. Голос взяв, зокрема, представник міністерства в СКУтНіЕМ, заступник державного секретаря професор Анджей Шептицький.

Було представлено теж позицію уряду щодо пропозицій меншинної сторони СКУтНіЕМ про внесення змін до Кримінального кодексу та Кримінально-процесуального кодексу, а також стан роботи над «Національною стратегією боротьби з антисемітизмом та підтримки єврейського життя», обговорено графік роботи Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин у 2026 році. У пункті «Різні питання» учасники порушили кілька проблем, що стосуються української меншини, про які говорив доктор Григорій Купріянович як співголова СКУтНіЕМ.

Він зазначив, що, коли встановлюється графік та місця проведення пошукових та ексгумаційних робіт у Польщі, які стосуються останків українських жертв польсько-українського конфлікту, українська меншина дізнається про це з «повідомлень ЗМІ» та «формально не залучена до цього процесу».

Українець сказав, що така ситуація «принаймні дивує» українську громаду в Польщі. Він також зазначив, що представники держави роками не були присутні на поминальних церемоніях українських жертв, зокрема в Сагрині. Григорій Купріянович наголосив, що українська громада очікує, що так само як і у випадку вшанування польських жертв, представники держави повинні бути присутніми на пам'ятних подіях на честь громадян Республіки Польща української національності, які загинули у 40-х роках.

***

На засіданні СКУтНіЕМ уряд представляв державний секретар Міністерства внутрішніх справ та адміністрації Томаш Шиманський. Онлайн у засіданні взяв участь другий представник української меншини у цій комісії – Петро Федусьо. ●

eprasa.pl 19bef521df

Проща до Вербиці 2026

Товариство «Вербицька земля» вчергове організовує поїздку на рідні землі Закерзоння. Цього року проща до Вербиці відбудеться 10-12 липня. Представляємо графік поїздки:

10 липня (п'ятниця):
а) виїзд о 7:00 – стоянка Пєнєнжно;
б) приїзд до готелю у вечірній час,
поселення – Томашів-Любельський.

11 липня (субота):
а) сніданок;
б) виїзд до Вербиці о 8:30;
в) служба божа об 11:00;
г) панахида на цвинтарі;
ґ) інтеграційна зустріч;
д) повернення до готелю ввечері.

12 липня (неділя):
а) сніданок;
б) 7:30 – виїзд до Перемишля;
в) служба божа у катедрі;
г) цвинтар Січових стрільців (Пикуличі);
ґ) Народний дім – зустріч, обід;
д) повернення додому – Пєнєнжно.
Вартість поїздки – 1100 золотих від особи

«Сила солідарності: 50 друзів України»

У п'ятий рік російського вторгнення та героїчної оборони української держави фонд «Stand with Ukraine», ініціатива «Євромайдан-Варшава» та видання Sestry.eu згуртовують друзів України в Польщі.

«Допоможіть нам знайти людей, які своєю позицією, діями та голосом підтримують Україну і щодня зміцнюють польсько-українські відносини», – наголошують організатори акції, які нагадують, що деякі діячі були поруч з Україною з першого дня повномасштабного вторгнення у 2022 році, а дехто – значно раніше.

У формі, розміщеній на сайті (www.sestry.eu) або фейсбук-сторінці (Stand with Ukraine foundation), можна розказати про людину, котра, як пишуть організатори, «відмовилася від безпечного мовчання, кинула виклик байдужості й заслуговує на те, щоб потрапити до списку „Сила солідарності: 50 друзів України"».

Це може бути лікар, дипломат, журналіст, психолог, митець, науковець, волонтер, активіст, політик, вчитель, підприємець тощо.

Ми нагадуємо, що й серед представників української меншини у Польщі теж є особи, особливо волонтери, котрі заслуговують на те, щоб опинитися у такому списку.

Заявки можна надсилати до 8 травня, а оголошення результатів відбудеться 23 травня під час цьогорічної конференції «Be Brave Like Ukraine».

79-ті роковини акції «Вісла»

Цьогоріч відзначаємо вже 79-ті роковини акції «Вісла». Оскільки цього року 28 квітня припадає на вівторок, імовірно, громада вшановуватиме пам'ять виселених українців переважно під час спільних молитов на недільних богослужіннях, тобто 26 квітня.

Нагадаємо, що розпочалася акція «Вісла» 28 квітня 1947 року, коли 17 тисяч солдатів Війська Польського взяли в кільце триста населених українцями сіл у Ліському, Сяніцькому, Перемиському та Любачівському повітах. Людей, яких готували до виселення, часто відправляли на кільканадцять днів до мінітаборів – пунктів збору. Усього протягом трьох місяців примусово було переселено на північні й західні землі 140 тисяч українців, польських громадян, з території трьох воєводств південно-східної Польщі, тобто 22 повітів. Їх було розселено по території дев'яти воєводств, 71 повіту. Між 28 квітня й 15 серпня виселено 33 тисячі родин із 1244 місцевостей, а саме: з колишнього Ряшівського воєводства – 85 тисяч людей, Люблінського – 44 728, Краківського – 10 510.

Для переселення було залучено 442 залізничні транспортні засоби. Перший транспорт із депортованими українцями вирушив 29 квітня зі станції Щавне-Куляшне (Сяніцький повіт). Частина переселенців, щоб дістатися залізниці, мусила подолати шлях у 50 кілометрів. Виселення українців, а також попередні збройні дії призвели до спустошення та руйнування економіки південно-східних територій Польщі. Під час переселення 2781 українець потрапив до Центрального табору праці в Явожні. Серед них – 823 жінки та кільканадцятеро дітей. В'язнями табору були й прості селяни, й інтелігенція та духовенство (22 греко-католицькі та 5 православних священників). Померло в таборі 162 людини.

Тиждень українського театру в Кракові

У Кракові з 20 по 26 квітня проходить Міжнародний фестиваль українського театру «Схід – Захід». Цього року подію проводять під гаслом «Хто сам себе визволить – той справді буде вільним», що, на думку організаторів, підкреслює непохитність митців у пошуках істини та краси.

Програма фестивалю охоплює 20 вистав, підготовлених колективами з України, Польщі, Німеччини та Угорщини.

Глядачі можуть розраховувати на надзвичайну різноманітність форм: від камерних психологічних драм і видовищних пластичних вистав до сміливих постдраматичних проєктів. Щоб забезпечити повний комфорт сприйняття, усі покази супроводжуються субтитрами польською або англійською мовами.

На початку свята театру в Кракові, 20 квітня, відбулася пресконференція з учасниками цьогорічного фестивалю, де режисери та актори поділилися тим, що спонукало їх приїхати на захід.

Після – розпочався тижневий театральний марафон. Відкрила його виставка «НАСскрізь» Хмельницького обласного академічного музично-драматичного театру імені М. Старицького.

Як і в минулий рік, так і зараз, усі покази відбуваються у двох театрах – «Ґротеска» та КТО.

Фестиваль 26 квітня завершить «Театральний пікнік», який відбудеться у краківській українській книгарні-кав'ярні «Нитка» (NIĆ. Kawiarnio-księgarnia) за участі театру «Ґротеска» з Кракова. Початок – 14:00.

eprasa.pl 19bef521df

Цьогорічна едиція «Схід – Захід» – це вже тринадцятий фестиваль. З роками краківський Міжнародний фестиваль українського театру став найбільшою у Польщі та всій Європі (за винятком України) подією, що презентує мистецтво українського театру. Організатори зазначають, що тринадцятий фестиваль, безперечно, буде таким же насиченим, як і попередні.

«На нас чекають театри з Кракова, Варшави, Вроцлава, Катовиць, Києва, Миколаєва, Луганська, Львова, Хмельницького, Дрогобича, Будапешта та Дрездена», – наголошують вони.

Повна програма розміщена на сайті фестивалю: wschodzachod.com.pl.

Зустріч громади з генеральною консулкою України в Ґданську

12 квітня до домівки ґданського гуртка Об'єднання українців у Польщі завітала новопризначена генеральна консулка України в Ґданську Світлана Криса разом із чоловіком та командою Генерального консульства України в Ґданську.

Від імені української громади гостей привітав голова ґданського гуртка ОУП Петро Ярмола. Зустріч розпочалася з вітального слова пані генконсулки та спільного співу «Христос воскрес!». У ході події дипломатка подарувала великодні паски, які було спеціально передано з України на цю зустріч.

«Українська громада вручила пані Консул привітальний подарунок та гучно заспівала "Многая літа" на добрий початок співпраці», – читаємо у повідомленні на фейсбук-сторінці домівки. Як зазначають у повідомленні діячі ОУП з Ґданська, зустріч пройшла в родинній атмосфері, а кожен присутній мав можливість познайомитися та особисто поспілкуватися з пані генконсулкою.

У події взяли участь представники українських організацій, духовенства та громадські активісти, зокрема настоятель греко-католицької конкатедри отець митрат Йосиф Улицький і Олег Гнатюк, які привітали консулку від імені греко-католицької спільноти, а також монахині. Були теж пластуни з Ґданська, члени хору «Вирій» й інші.

Під час зустрічі було проведено збір коштів на потреби ЗСУ.

Фото з фейсбук-сторінки (Домівка-Гданськ)

Перемиський «Аркан» став лауреатом воєводського огляду художніх колективів

Народний ансамбль танцю «Аркан» із Перемишля вчергове взяв участь у фіналі Огляду дитячої сценічної творчості «Шкільні художні виступи». Цьогоріч подія проходила увісімнадцяте.

«Ми раді повідомити, що у нас є переможці!» – зазначено на фейсбук-сторінці школи імені Маркіяна Шашкевича у Перемишлі.

Під час фіналу в перемиському Культурному центрі, який відбувся 10 квітня, старша група шкільного колективу представила танець «Гопак». Танцювальний ансамбль

«шашкевичівки» зайняв ІІ місце (минулого року колектив був першим). Натомість Вікторія Мігулка, учениця третього класу середньої школи, посіла ІІІ місце з виконанням французької пісні (опікунка – Наталія Шелест).

Нагадаємо, що історія танцювального ансамблю «Аркан» тісно пов'язана з відродженням діяльності української школи в Перемишлі. Сьогодні репетиції колективу проводять для двох вікових категорій. Керівницею є Іванка Горків, випускниця «шашкевичівки».

Додамо: «Аркан» – як молодша, так і старша групи – збирається їхати на цьогорічний Дитячий фестиваль української культури імені Мирона Сича в Ельблонзі, що пройде 9-10 травня.

Фото з фейсбук-сторінки школи

Виїзне засідання Сеймової комісії нацменшин у Вроцлаві

9 квітня у Нижньосілезькому воєводському управлінні відбулося виїзне засідання Сеймової комісії у справах національних та етнічних меншин. У зустрічі взяли участь члени комісії, працівники канцелярії Сейму, представники органів місцевого самоврядування та організацій меншин, зокрема члени вроцлавського гуртка Об'єднання українців у Польщі. Об'єднання представляли Єва Вапляк та голова гуртка Ігор Саламон.

Зустріч була зосереджена на ситуації, проблемах та стані освіти нацменшин у Нижньосілезькому воєводстві.

Під час свого дводенного перебування у Вроцлаві члени комісії також провели зустрічі з представниками меншин, серед яких – і гурток ОУП у Вроцлаві та фонд «Україна». На зустрічі у домівці на вулиці Руській діячі Об'єднання мали змогу розповісти про діяльність і проєкти громади.

Фото з фейсбук-сторінки (ОУП-гурток у Вроцлаві)

Більше новин читайте на сайті: nasze-slowo.pl.
Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА

eprasa.pl 19bef521df

Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Чорнобиль: 40 років між апокаліпсисом та відродженням

26 квітня 2026 року відзначають 40-ві роковини Чорнобильської катастрофи та вшановують пам'ять жертв та ліквідаторів аварії на ЧАЕС, однієї з найбільших техногенних катастроф в історії, яка вимагала безпрецедентних заходів безпеки та спричинила довгострокові радіаційні наслідки для довкілля. Ця трагедія назавжди змінила екологічне мислення та долю мільйонів людей.

Анатомія катастрофи

Все почалося в ніч на 26 квітня 1986 року. На четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС під час проведення експерименту з вибігу турбогенератора на низькій потужності і вимкнення деяких систем безпеки сталися два потужні теплові вибухи. Вони зруйнували реактор, викинувши в атмосферу близько 190 тонн радіоактивних речовин. Це був викид потужністю у 300 Хіросім.

Першою жертвою став Валерій Ходемчук, старший оператор головного циркуляційного насоса 4-го енергоблока реакторного цеху ЧАЕС, чиє тіло назавжди залишилося під завалами. На момент аварії в приміщенні енергоблоку перебувало 17 осіб персоналу, а на самому майданчику атомної станції – близько 400 робітників, всі вони постраждали від дії випромінювання.

Технічні причини трагедії роками залишалися предметом маніпуляцій. Лише з часом стало зрозуміло, що фатальним став збіг конструктивних недоліків реактора, помилок персоналу та низької «культури безпеки». Реактор мав позитивний паровий коефіцієнт реактивності: чим більше утворювалося пари, тим вищою ставала потужність, створюючи неконтрольований зворотний зв'язок. Водночас, оператори не були попереджені про те, що на низьких потужностях може виникнути позитивний зворотний зв'язок. Найбільш підступною була конструкція керувальних стрижнів із графітовими наконечниками, які в момент натискання кнопки аварійного захисту замість зупинки реактора спровокували короткочасний стрибок потужності.

Спочатку стверджувалося, що оператори зробили багато помилок, однак у доповіді МАГАТЕ 1993 року ці висновки були переглянуті. Було визнано, що більшість дій операторів, які раніше вважалися порушеннями, насправді відповідали схваленим на той час правилам або не спричинили жодного впливу на розвиток аварії. Зараз експерти МАГАТЕ вважають, що недостатня навченість персоналу, неповні знання про особливості реактора, які впливали на безпеку, і необачні дії також були важливими чинниками, котрі призвели до аварії.

Замовчування катастрофи

Радянська влада обрала шлях замовчування. Перші звіти до Москви були лаконічними та применшували масштаби катастрофи. «26 апреля 1986 г. в 01 час. 25 мин. в помещении 4-го энергоблока Чернобыльской АЭС при подготовке его к плановому среднему ремонту произошел взрыв с последующим пожаром, который вскоре был ликвидирован», – так інформував про аварію на Чорнобильській АЕС 28 квітня 1986-го голова КДБ УРСР Степан Муха першого секретаря ЦК Компартії України Володимира Щербицького. Ці повідомлення насправді не відображали справжніх масштабів трагедії: «От взрыва обрушился шатер перекрытия реакторного и кровля машинного залов, воспламенилась также крыша 3-го энергоблока, в связи с чем последний был аварийно остановлен. К 06 часам того же дня пожар на крыше этого энергоблока также ликвидирован».

Наступного дня після аварії урядова комісія ухвалила рішення про негайну зупинку 1-го і 2-го енергоблоків та евакуацію населення Прип'яті. Упродовж 27 квітня більше 44,5 тисяч мешканців міста енергетиків було евакуйовано в сусідні з Чорнобильським Поліський та Іванківський райони, 1 тисяча – вибралася в Чернігівську й інші області. В Прип'яті залишилося 5 тисяч осіб, які були залучені до проведення невідкладних ліквідаційних робіт. В повідомленні КДБ вказується, що станом на 8:00 28 квітня рівень радіації на 3-му і 4-му енергоблоках становив 1000-2600, а на окремих ділянках міста – 30-160 мікрорентген в секунду. В цьому місці на документі Володимир Щербицький зробив свою, тепер вже відому, примітку – «Что это означает?». Це промовисте свідчення того, що навіть найвищі посадові особи держави до кінця не усвідомлювали рівня небезпеки та масштабів катастрофи.

1 травня 1986 року Комуністична партія вивела на святковий парад у Києві сотні тисяч людей, у тому числі й дітей, хоча рівень радіації перевищував допустимий у десятки разів. О 20:00 30 квітня вітер повернувся у бік Києва і в місті почав підніматися радіаційний фон. 2 травня 1986 року радянське керівництво ухвалило рішення про евакуацію населення з 30-кілометрової зони навколо Чорнобильської атомної станції – на 6-й день після аварії, а офіційно оголосило про неї – тільки на 9-й.

Реакція на Заході

Приховування правди викликало занепокоєння та обурення на Заході, особливо після того, як станція Форсмарк у Швеції зафіксувала радіоактивну хмару. Там побоювалися, щоб вітер не переніс радіаційний пил до їхніх країн. Іноземці, незважаючи на всі перепони, намагалися дізнатися правду про те, що сталося.

30 квітня 1986-го українці зібралися на антирадянські демонстрації перед будівлями представництва СРСР при ООН в Нью-Йорку і секретаріату ООН. В церквах Нью-Йорка, Чикаго й інших американських міст пройшли панахиди за жертвами ядерної катастрофи в Чорнобилі.

В США й Канаді українці створили низку громадських організацій, які намагалися привернути увагу світу до Чорнобильської аварії. Вони проводили демонстрації, готували звернення до урядів західних держав, збирали матеріали про аварію на Чорнобильській АЕС і організували масштабну інформаційну кампанію в західних ЗМІ.

Чорнобиль став «початком кінця» СРСР: брехня похитнула віру в комуністичну ідею навіть у лояльних громадян.

Наслідки катастрофи

Після аварії на четвертому енергоблоці робота електростанції була припинена. Проте вже в жовтні 1986 року, після масштабних робіт з дезактивації території і споруди захисного об'єкту (споруджений в рекордні строки перший сар-

eprasa.pl 19bef521df

кофаг – «Укриття»), 1-й та 2-й енергоблоки були знов уведені в дію, у грудні 1987 року відновлено роботу 3-го. 1991 року на 2-му енергоблоці спалахнула пожежа, і в жовтні цього ж року реактор повністю виведений з експлуатації. У грудні 1995 року підписано меморандум між Україною і країнами Заходу, згідно з яким почалася розробка програми повного закриття станції. 15 грудня 2000 року назавжди зупинений реактор останнього 3-го енергоблока.

Саркофаг, побудований над четвертим енергоблоком, що вибухнув, поступово руйнувався. Було заплановано збудувати так звану «Арку», яка б накривала об'єкт «Укриття». Новий чорнобильський саркофаг почали споруджувати 2012-го, а здали в експлуатацію 2019 року. Він має гарантувати безпеку накриття над ЧАЕС до 2120 року.

Забруднення радіацією

Перед аварією в реакторі четвертого блоку перебувало 180-190 тонн ядерного палива (діоксиду урану). За оцінками експертів, в навколишнє середовище було викинуто від 5 до 30% від цієї кількості. Окрім палива, в активній зоні у мить аварії містилися продукти поділу і трансуранові елементи – різні радіоактивні ізотопи, що накопичилися під час роботи реактора. Саме вони становлять найбільшу радіаційну небезпеку. Велика їхня частина залишилася усередині реактора, але найбільш леткі речовини були викинуті назовні.

В перші тижні найбільшу небезпеку становив радіоактивний йод – період напіврозпаду 8 діб – саме він став причиною багатьох онкологічних захворювань, а також телур. Ізотопи стронцію і цезію мали період напіврозпаду близько 30 років і зараз їхня кількість зменшилася. Ізотопи плутонію і америцію збережуться в ґрунті протягом сотень, а можливо, і тисяч років.

Внаслідок аварії з сільськогосподарського користування виведено близько 5 млн га земель, довкола АЕС створено 30-кілометрову зону відчуження, знищені і поховані (закопані важкою технікою) сотні дрібних населених пунктів.

У містах основна частина небезпечних речовин накопичувалася на рівних ділянках поверхні: на лугах, дорогах, дахах. Під впливом вітру і дощів, а також завдяки діяльності людей, ступінь забруднення дуже знизився і згодом рівні радіації в більшості місць повернулися до фонових значень. У сільськогосподарських районах в перші місяці радіоактивні речовини осідали на листі рослин і на траві, тому зараженню піддавалися травоїдні тварини. Потім радіонукліди разом з дощем або опалим листям потрапили в ґрунт, і згодом вони потрапляли в сільськогосподарські рослини, здебільшого, через коріння.

Значному забрудненню піддалися ліси. Радіоактивні речовини потрапляли в поверхневий шар ґрунту, звідки вони переходили в рослини і гриби. Зараженню також піддавалися комахи і тварини, які ними харчувалися. Рівні забруднення лісових продуктів, як-от гриби, ягоди і дичина, досі залишаються небезпечними.

Рівень забруднення річок і більшості озер в наш час низький. Проте в деяких озерах, в яких немає стоку, концентрація цезію у воді і рибі ще протягом десятиліть може становити небезпеку.

Постраждалі від аварії

Понад 600 000 осіб пройшли через пекло ліквідації Чорнобильської катастрофи. Це були пожежники, військові, медики та інженери. Коли техніка відмовляла через надвисоке випромінювання, на дах четвертого енергоблоку виходили люди – так звані «біороботи». Вони скидали уламки графіту в жерло реактора, маючи лише лічені секунди на роботу.

Загалом число постраждалих від Чорнобильської аварії можна визначити лише приблизно. Окрім загиблих працівників АЕС і пожежників, до них слід віднести хворих військовослужбовців і цивільних осіб, які брали участь у ліквідації наслідків аварії, а також мешканців районів, що піддалися радіоактивному забрудненню. Визначення того, яка частина захворювань з'явилася внаслідок аварії – зараз складне завдання, вважається, що більша частина смертельних випадків, пов'язаних з дією радіації, була або буде викликана онкологічними захворюваннями. Міжнародні організації стверджують, що через аварію лише серед ліквідаторів померли десятки тисяч осіб, а в Європі засвідчено десятки тисяч випадків вроджених патологій у новонароджених та випадків раку щитоподібної залози, може очікуватися ще більше.

Поступове очищення зони

2016 року на території, що зазнала забруднення, було створено найбільший в Україні радіаційно-екологічний заповідник. Згодом спостереження показали, що кількість мутацій у рослин і тварин хоч і зросла, але не набагато, і природа успішно справляється з наслідками. Також відсутність людей і їхньої діяльності добре позначилась на екосистемі заповідника, природа почала відновлюватися швидкими темпами, зросли популяції тварин, збільшилося різноманіття видів рослинності. Сьогодні тут живуть тварини, яких давно не бачили в цих краях, а особливу увагу привертають вовки. Їхня щільність у зоні в 7 разів вища, ніж у сусідніх чистих районах. Дослідження показують, що чорнобильські вовки виробили унікальні генетичні механізми захисту від раку, адаптувавшись до постійного низького рівня опромінення.

Загалом за 40 років радіоактивний ландшафт Чорнобильської зони суттєво змінився. Через радіоактивні елементи територія не зможе стати повністю безпечною для постійного проживання щонайменше ще 20 тисяч років. Однак не вся зона відчуження є однаково небезпечною, радіаційне забруднення нерівномірне. Станом на 2026 рік фон в місті Чорнобиль коливається в межах, що не перевищують норми для промислових зон. Місто вже сьогодні функціонує вахтовим методом – тисячі працівників ЧАЕС, заповідника тощо регулярно там працюють. Також в Чорнобильській зоні є й так звані «самосели» – люди, які самовільно повернулись і живуть там десятиліттями.

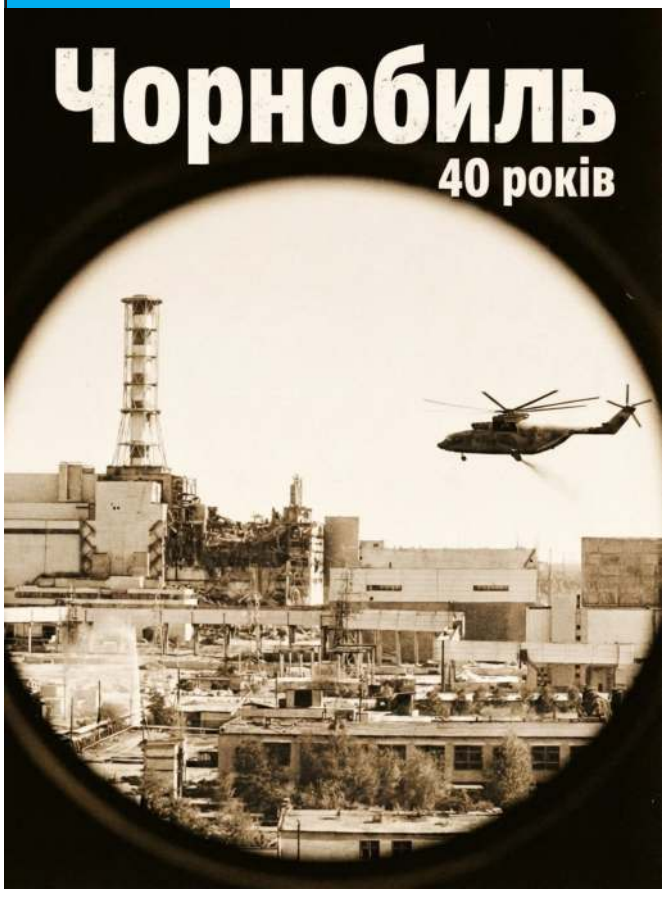
Чорнобиль під час війни

Військові дії стали новою загрозою в Чорнобильській зоні. У лютому 2022 року Чорнобильська АЕС вперше в історії була захоплена російськими військами. Окупація тривала 36 днів, протягом яких персонал станції працював під дулами автоматів, а системи моніторингу були частково виведені з ладу.

А в ніч на 14 лютого 2025 року російські збройні сили здійснили атаку ударним безпілотником («шахедом») по території Чорнобильської АЕС. Дрон влучив у споруду укриття над зруйнованим 4-м енергоблоком, викликавши пожежу. Було пошкоджено зовнішню та внутрішню оболонки арки конфайнменту, а також низку внутрішніх конструкцій. За повідомленнями, саркофаг тоді частково втратив свої безпекові функції з утримання радіації. Експерти, зокрема Greenpeace, попереджали про ризик обвалу конструкцій.

Військові дії навколо ядерних об'єктів створюють прецедент глобального ядерного тероризму. Сорок років по тому Чорнобиль перестав бути лише символом минулого – він став попередженням про майбутнє, він знову нагадує світу, що безпека є неподільною. ●

eprasa.pl 19bef521df

Графіка Тетяни Данюченко

Анна ВІННИЦЬКА,
Павло ЛОЗА,
Григорій СПОДАРИК

«Діти Чорнобиля»

Так у Польщі називали дітей, які приїжджали сюди на канікули кілька років поспіль після катастрофи на Чорнобильській атомній електростанції. У цій статті ми коротко згадуємо, як українська громада в Польщі відреагувала на події Чорнобиля 40 років тому та допомагала дітям і молоді з України.

Сумний парадокс

Напередодні Чорнобильської аварії українська громада в Польщі жила своїм звичним ритмом – про це виразно свідчать матеріали тодішніх номерів «Нашого слова». Як і решта світу, громада не передчувала, що вже зовсім скоро станеться подія, яка різко змінить відчуття безпеки й віри в майбутнє. Початок 1986 року проходив під знаком 30-річчя Українського суспільно-культурного товариства. В різних воєводствах відбувалися конференції, підготовка до ювілейних святкувань і заклики до активізації гуртків. Помітне місце займала тема освіти. На шпальтах газети обговорювали стан викладання української мови, брак підручників і проблеми з кількістю учнів. Писали також про культуру: ювілеї класиків, популяризацію літератури та мистецтва, діяльність сучасних авторів, культурні заходи тощо. Тематика текстів вказує й на сумний парадокс, оскільки ще у березневих і квітневих номерах тижневика з'являються матеріали про розвиток енергетики, «мирний атом» і перспективи ядерної безпеки, а також глобальні ініціативи роззброєння. Ці тексти випромінюють впевненість у контрольованості технологій і безпечності атомної енергії.

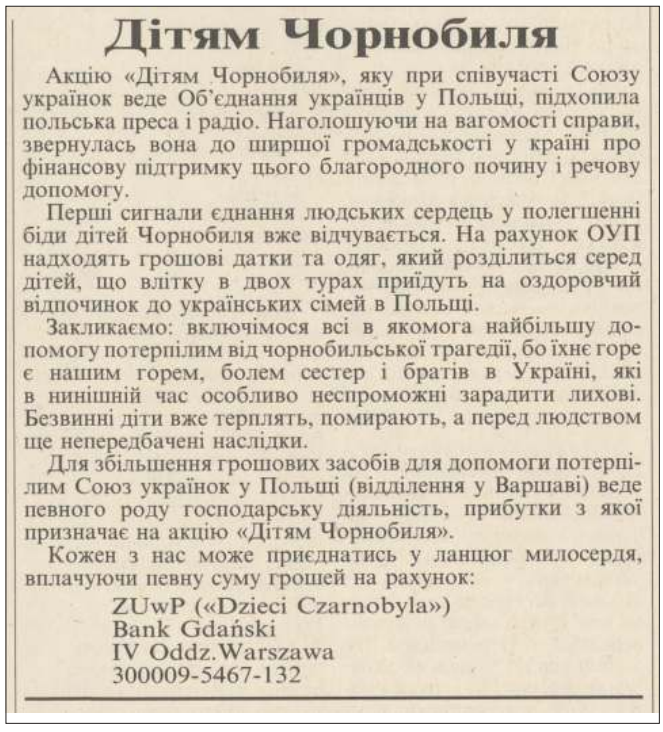
Правда, але далеко неповна

Після аварії інформацію про Чорнобиль відкривали поступово й не завжди повністю. Від перших порад, як уберегти здоров'я, до розлогих репортажів про ліквідацію наслідків газета разом із читачами проживала цю катастрофу, спираючись на офіційні повідомлення Радянського Союзу та Міжнародного агентства з атомної енергії. Аварія на Чорнобильській атомній електростанції сталася 26 квітня 1986 року, але більш-менш регулярні матеріали почали з'являтися кількома місяцями пізніше. У цих публікаціях факти були загалом точними, однак причини катастрофи подавалися спрощено – як наслідок помилок персоналу. Про головне, тобто конструкторські вади реактора, які зіграли вирішальну роль, тоді не писали. Згодом «Наше слово» почало розповідати про міжнародний вимір трагедії: до Чорнобиля приїхав директор Міжнародного агентства з атомної енергії Ганс Блікс, що стало сигналом відкриття теми для світу. Паралельно змінювався і тон матеріалів – Чорнобиль дедалі більше осмислювали як національну трагедію. Українські письменники, зокрема Олесь Гончар і Борис Олійник, говорили про біль і відповідальність, а на сторінках газети з'являлися емоційні тексти, як-от вірш «Дорога на Чорнобиль». У грудні тижневик повідомив про завершення будівництва об'єкта «Укриття» – саркофага над зруйнованим реактором. Його подавали як надійний захист і перемогу над небезпекою. Та насправді ця конструкція була тимчасовою і вразливою, що згодом змусило міжнародну спільноту звести нову захисну споруду. Так «Наше слово» у 1986 році відтворювало офіційну картину подій: загалом правдиву в деталях, але неповну. Газета інформувала, заспокоювала і пояснювала, проте водночас слідом за радянськими джерелами применшувала масштаб трагедії. Лише згодом стало зрозуміло, що Чорнобильська катастрофа була значно складнішим і небезпечнішим явищем і за технічними причинами, і за довготривалими наслідками для людей та природи. У 1987 році «Наше слово» писало про Чорнобиль уже як про тривалу трагедію з наслідками. Газета висвітлювала суд у Чорнобилі, де керівників станції – Віктора Брюханова, Миколу Фоміна та Анатолія Дятлова – засудили до десяти років ув'язнення, пояснюючи аварію порушеннями безпеки. Тим часом багато уваги приділяли відбудові: зводили нове місто Славутич для енергетиків, будували житло для переселенців, створювали нові села та організовували лікування і відпочинок для ліквідаторів. Писали й про контроль над станом довкілля, зокрема роботу лабораторій, які перевіряли землю, воду й продукти на радіацію. Чорнобиль дедалі більше ставав темою культури й пам'яті.

Початок акції «Діти Чорнобиля»

За даними початку 1990 року, приблизно 80% дітей в Україні мали проблеми зі здоров'ям, і ця цифра різко

eprasa.pl 19bef521df

Дітям Чорнобиля

Акцію «Дітям Чорнобиля», яку при співучасті Союзу українок веде Об'єднання українців у Польщі, підхопила польська преса і радіо. Наголошуючи на вагомості справи, звернулась вона до ширшої громадськості у країні про фінансову підтримку цього благородного починку і речову допомогу.

Перші сигнали єднання людських сердець у полегшенні біди дітей Чорнобиля вже відчувається. На рахунок ОУП надходять грошові датки та одяг, який розділиться серед дітей, що влітку в двох турах приїдуть на оздоровчий відпочинок до українських сімей в Польщі.

Закликаємо: включімося всі в якомога найбільшу допомогу потерпілим від чорнобильської трагедії, бо їхнє горе є нашим горем, болем сестер і братів в Україні, які в нинішній час особливо неспроможні зарадити лихові. Безвинні діти вже терплять, помирають, а перед людством ще непередбачені наслідки.

Для збільшення грошових засобів для допомоги потерпілим Союз українок у Польщі (відділення у Варшаві) веде певного роду господарську діяльність, прибутки з якої призначає на акцію «Дітям Чорнобиля».

Кожен з нас може приєднатись у ланцюг милосердя, вплачуючи певну суму грошей на рахунок:

ZUwP («Dzieci Czarnobyla»)
Bank Gdański
IV Oddz.Warszawa
300009-5467-132

РІК XLI № 18 (2023) ВАРШАВА, 5 ТРАВНЯ 1996 РОКУ ЦІНА

Терновий вінок Чорнобиля

До десятиліття трагедії нації, що сталася 26 квітня 1986 р. о 1^{24} ночі

Горів Чорнобиль 10 років тому. Горить й нині, а Ненька-Україна безсила перед стражданням діточок своїх.

Хто ж там, сиву, посміє займати?
Сіль пізнання – це плід каяття...
Несе сива чорнобильська мати
Цю планету... Це хворе дитя!.. (І. Драч)

Іван Драч

З поеми «Чорнобильська Мадонна»

Фізики і лірики

Хто вона? Зона? Епоха? Доля? Смерть?
Так, я вже знаю хто – Чорнобильська Мадонна?!
Тебе вкрутила в чорну круговерть
Чи вилонила з молодого лона?

Але ось фізик прибіг. Дивна для мене ця мить.
Яка ж я йому солом'яна оборона?!
Шепоче він болісно: – Вона мені не простить...
Не простить... Чорнобильська Мадонна...

Вона вже взяла. Одного. І двох. І трьох.
І я не збрешу... Хоч помста її законна.
Може, ти ближче до неї, хоч, звісно, який ти Бог.
Помста вона і є – Чорнобильська
чорна Мадонна...

Хлопчина такий молодий. Благословенний вік.
Під четвертим реактором – усмішка безборонна...
– Розумієте, донька у мене.
Донечці – один рік.
Може, простить вона – Чорнобильська
Мадонна?!

– Слухайте, хлопче, адреса у вас не та.
Гріхи я не відпускаю, – шепочу я монотонно.
Хлопчина ж ображено з колін своїх виросте,
Наче стоїть за ним справді Чорнобильська та
Мадонна.
– Коли до Поета не можна з душею на сповідь
прийти,
То куди ж мені дітись з бідою – йти по іконах?! –
Дивилася Істина з вічної висоти,
З-під чорного рушника – Чорнобильська наша
Мадонна.

Передрук зі збірки «Храм сонця», Київ, 1988.

зросла через віддалені наслідки аварії у Чорнобилі. На цьому тлі Об'єднання українців у Польщі, яке з'явилося на місці УСКТ після демократичних змін у польській державі, разом із Союзом українок у Польщі розпочали широку акцію допомоги «дітям Чорнобиля», поєднавши літній відпочинок з оздоровленням і людською підтримкою. У 1990 році ця ініціатива розгорталася одразу в кількох польських регіонах. Діти через Перемишль і Варшаву, де їх приймали, годували, знайомили з містом, їхали до північних воєводств, зокрема на Кошалінщину, Ольштинщину, Слупщину, Ельблонжчину та Венґожівщину. Там їх чекали українські родини, які відкривали свої домівки й серця. Важливо, що допомога була не лише організаційною. Люди теж жертвували гроші, одяг, іграшки, а діаспора у світі – особливо з Канади, США та Австралії – надсилала пакунки з речами й фінансову підтримку, яка сягала десятків мільйонів тодішніх злотих. Одним із головних центрів акції став Білий Бір, де організовували літні табори. Під час першого табору там відпочивало 82 дітей, з них 41 – з України, переважно з Полтави. У межах обміну 39 дітей з Польщі поїхали на відпочинок до Полтави. Другий табір прийняв 41 дитину з Чорнобильської зони та 16 українських школярів з Польщі. Діти проходили медичні обстеження, зокрема в Щеціні, зустрічалися з представниками влади та місцевою громадою. Програма таборів була насиченою. Крім відпочинку, діти вивчали українські пісні, зокрема патріотичні, знайомилися з катехизисом, їздили на екскурсії. Водночас не обходилося без труднощів. Наприклад, проблемою була різниця у віці: до Польщі приїжджали діти навіть до 18 років, тоді як місцеві учасники були значно молодшими, що ускладнювало спільні заняття. Попри це, масштаб акції був значним. Лише влітку 1990 року в різних місцевостях Польщі прийнято близько 170 дітей з чорнобильських територій, а наприкінці серпня ще 40 дітей мала прийняти громада Бартоширць. У 1991 році планувалося запросити вже близько 350 дітей у двох турах. Частина з них жила в таборах, інші – безпосередньо в українських родинах, що створювало особливу атмосферу тепла і турботи. Окремі свідчення показують, наскільки важливими були ці зустрічі. Діти, приїжджаючи до польських міст, були зворушені, коли бачили українську символіку, портрет Тараса Шевченка, чули рідну мову. Вони співали українські пісні, а господарі дому готували для них традиційні страви, як-от вареники, що нагадували про дім. Опікуни дітей підкреслювали, що навіть далеко від України вони відчували себе «у своїй хаті». Акція «Діти Чорнобиля» стала не лише гуманітарною допомогою, а й своєрідним іспитом для української громади в Польщі. Учасники наголошували, що недостатньо лише переслати гроші – важливо прийняти дитину в себе, поділитися часом і увагою. Це була справа всієї громади: організацій, церкви, родин і окремих людей. Польська преса і радіо також підтримали ініціативу, закликаючи ширше суспільство долучитися до допомоги.

Перші діти, що прибули до Варшави

Юрій Рейт з Варшави, перший голова Об'єднання українців у Польщі (раніше – діяч Українського суспільно-культурного товариства), згадує, як перший автобус із «чорнобильськими дітьми», якими опікувалась українська громада, прибув до польської столиці.

– Ми шукали контактів в Україні. Так сталося, що середовище Івана Драча, зокрема Марія Драч, організовували перші поїздки з українського боку. Пізніше Український народний рух, створений у 1989 році, приєднався до цього, – зазначає перший голова Об'єднання. Він наголошує, що організувати поїздки було важко.

– Я знаю, що в Україні було нелегко зібрати та вислати дітей до Польщі. Там була паніка та мовчання щодо вибуху на Чорнобилі. Влада намагалася все приховати, – розповідає Юрій Рейт.

10-11.

eprasa.pl 19bef521df

Продовження з 9 сторінки

Першими групами дітей, які прибули до Варшави, опікувалися жінки, згуртовані при церкві отців василіян на вулиці Медовій у Варшаві. Жінки, серед іншого, керували кафе, розташованому в підвалі. Пізніше, у 90-х роках, діячки цієї групи склали основу Союзу українок, першою головою якого стала Володимира Балій, а після її смерті – Катерина Сіроцька.

– Деяких дітей прихистили монахині. Ми також шукали у Варшаві й околиці сім'ї, які б прийняли дітей. Хоча це були не малюки, а скоріше підлітки, ми не хотіли, щоб жодна дитина залишалася без нагляду, – каже Катерина Сіроцька.

– Вже пізніше діти через Варшаву їхали до інших міських осередків, де була громада. Це був перший механізм. Пізніше були встановлені контакти з громадами вже на місцях у містах, і ці діти їздили з України напряму на північ Польщі, – згадує Юрій Рейт.

– Ми вперше прийняли дітей у Битові в 1990 році. Інформація надійшла до нас від Антіна Вуйцика з ОУП у Слупську, уже покійного сьогодні. Деяких дітей, які прибули до Битова, розмістили в українських сім'ях міста та околиць, а інших прийняла наша громада в Члухові, – згадує Богдан Лоза, який тоді діяв у битівських структурах ОУП. – Діти залишалися у нас на місяць. У 1991 році ми прийняли ще одну групу дітей та молоді на літні канікули.

До Білого Бору «діти Чорнобиля» приїхали в липні 1990 року. Організацією відпочинку приблизно 50 дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської трагедії, займались Ірина Дрозд – колишня директорка початкової школи у Білому Борі – та Володимир Серкіз (обоє вже покійні). Вони обоє були тодішніми діячами УСКТ. Діти ночували в українському гуртожитку, але виїздили до Балтійського моря. Для дітей організовували різні зустрічі. Одним з опікунів групи був Андрій Дрозд, теперішній директор початкової школи у Білому Борі.

Після відпочинку дітлахів з України у 1990 році він якраз їхав на навчання до Києва на хореографію при Київському державному інституті культури, тому так добре запам'ятав рік їхнього приїзду. У результаті знайомства з опікунами «дітей Чорнобиля» до Білого Бору потім, у 2014 році, приїжджали «діти Майдану», з одним з яких Андрій Дрозд досі підтримує контакт.

Досвід поколінь

– Ми, українці з Польщі, були не єдиними, хто піклувався про дітей. Усі тоді були готові допомогти. Поляки також долучалися, зокрема організовували літні табори. Я сама відвідувала цих дітей на Мазурах. Їх проводили поблизу Ілави, Бартошиць, Ольштинка, – говорить голова Союзу українок Катерина Сіроцька.

Своєю чергою члени громади з Перемишля згадують, серед інших, римо-католицького священника Станіслава Бартмінського, який організував табір для «дітей Чорнобиля» поблизу Перемишля.

– Я тоді була в Кракові. Але ксьондз Бартмінський попросив мене приїхати до їхнього табору, – говорить Романа Золотник з Перемишля. – Він сказав мені привезти пісенники з українськими піснями. Ксьондз Станіслав хотів, щоб ці діти мали контакт з українською мовою, щоб мали заняття українською. І ми навчали дітей українських пісень.

Завдяки контактам Романи Золотник з Краковом також вдалося зробити обстеження, організовані лікаркою у Кракові.

– Я пам'ятаю, що з десятків дітей, яким лікарка робила аналізи, лише в однієї було підвищення норми чи якісь проблеми здоров'я, – згадує Романа Золотник.

Треба сказати, що у той час серед представників української громади з'являлися й сумніви. Наприклад, яким був принцип відбору дітей, що їхали до Польщі, і чи справді вони були «найбільш потребуючими»?

Попри це, представники української меншини наголошують, що громада належним чином відреагувала на потреби всіх дітей. Такий підхід до надання допомоги, як говорить Юрій Рейт, мав своє підґрунтя. Як приклади він наводить українські школи у Польщі та пункти навчання української мови.

– Увага до дітей та турбота громади про наймолодше покоління у нас була від десятиліть, відколи відродилося українське життя у Польщі. І тому сьогодні, серед іншого, ми збираємо гроші в рамах ініціативи «Свята без тата – „Різдво на лінії вогню"», – пояснює перший голова ОУП. – Так само як і 40 років тому після Чорнобиля, ми долу-

Дмитро Павличко

●●●

На Чорнобиль журавлі летіли,
З вірою вертались навесні.
Як сніжниця, попелище біле
Розвіялось в рідній стороні.

Там згоріли гнізда і гніздечка,
Поржавіла хвоя і трава.
Журавлина крихітна вервечка
Напиналась, наче тятива.

Не було ні стогону, ні крику,
Тільки пошум вимерених крил.
Журавлі несли журбу велику,
Наче тінь невидимих могил.

Не спинились птиці на кордоні,
Де сягає атомна яса.
І дивився батько з-під долоні,
І ридала мати в небеса.

Терновий вінок Чорнобиля

П'ять років тому в спокійну весняну ніч на Україну вкралося лихо – понад 1500 квадратних кілометрів української землі покрила радіація. Досягла вона й інші країни Європи. Сталося це внаслідок катастрофи атомної електростанції в Чорнобилі, що мала місце з 26 на 27 квітня 1986 року.

Про величину трагедії людства тижнями, місяцями, а то й роками мовчалося, занижувалось високі показники радіації. Внаслідок атомної катастрофи в Чорнобилі з лиця землі щезли вже деякі містечка і села, земля мертвіє, а мільйони людей приречено на передчасну смерть.

Найбільша трагедія в тому, що наслідки аварії відчутним слідом позначилися особливо на здоров'ї дітей – поколінь майбутнього України. В дітей, організм яких дістав високу дозу опромінення, вже сьогодні помітним є побільшення щитовидної залози, послаблення імунологічної і гормональної системи організму, розлад у внутрішньому обміні речовин, анемія і т.д., а в майбутньому – рак крові, рак щитовидної залози та інших органів, випадання волосся, мутація генів з негативними наслідками для наступних поколінь. Понад мільйон дітей уже приречених на смертну кару, для яких немає президентського помилування!

Ситуація б'є на сполох! З державних засобів України виділяється певні суми грошей для рятування здоров'я населення, перш за все дітей – та всього цього мало, крапля в морі потреб. Україна сама не спроможна зарадити лихові й нещастю. Про це й пише Жіноча громада РУХу: «На порозі нового літа мусимо з жалем визнати: кризу на Україні не зупинено, економіка розвалюється, екологія погіршується. Нація балансує над прірвою – вирівнюються рівні

(Закінчення на 5 сторінці)

ності, через Київську добу по XX сторіччя. Те, що він в своєю історію включив Київську добу як невід'ємну частину українського культурного процесу було також однією з причин, чому його підручник та інші праці мусили зникнути з поличь бібліотек українських вищих шкіл.

Тираж фотопередруків із серій, що їх започаткував О. Горбач при трьох названих університетах, невеликий. Книжки ідуть даром до центральних бібліотек країн Східної Європи, надсилаються зацікавленим фахівцям в Україну та українським науковим центрам в країнах нашого поселення. Книжки можна також набути через книгарні.

А. Г. Г.

Малі гості зі своїми опікунами-благодійниками.

Допомогти дітям Чорнобиля

Завдяки старанням членів гуртка ОУП регіону Свідни (Кошалінщина) запрошено на літній відпочинок 22 дітей, які постраждали від вибуху атомного реактора в Чорнобилі. Українські сім'ї приймали найчастіше по двоє дітей. Юні друзі перебували в нас від 4 по 25 липня. Сяяли вони радістю та щастям, були раді залишитися на цілий рік, а може й довше. Але прийшла пора виїзду. «Родичі» й діти щиро плакали, запрошували себе взаємно в гості. Дівчата й хлопці були святково одягнені, з гостинцями на руках, з наплечниками, а біля них клунки з подарунками. Так можуть прощатися та обдаровувати себе лише родина або дуже близькі друзі.

Зорганізовано дітям дві прогулянки на море, до Колобжега, а на прощання приготовлено ватру, були співи і вірші. Ватра відбулась в селі Чахово біля хати пана Уляна. Відкрив її Йосип Миця. Підготовці літнього візиту дітей присвячено дуже багато праці. Перш за все необхідні були гроші. Зібрали ми серед населення 9 мільйонів 195 тисяч зл. Треба було підібрати сім'ї, готові прийняти дітей. Охочих було багато, а молодих гостей можна було скерувати тільки туди, де дозволяли ви ще умови. Хочу міцно підкреслити щире ставлення наших людей до потреб організації.

Дорога редакціє! Хочу за вашим посередництвом передати щиру подяку усім тим, які спричинялися до такого успішного ходу цілої нашої акції. Хай їм Бог винагородить за їхні щирі та гарячі серця, за любов до наших юних друзів з Материнка, за любов до Батьківщини.

Список сімей, які прийняли дітей: **Василів Омелян** (Редлово) – 2 дітей, **Миця Йосип** (Редлово) – 2 дітей, **Дякун Степан** (Свідни) – 2 дітей, **Скавень Володимир** (Свідни) – 2 дітей, **Мазур Анна** (Пшибислав) – 2 дітей, **Старух Іван** (Радово) – 2 дітей, **Кращя Федір** (Лобез) – 2 дітей, **Возний Михайло** (Словенсько) – 2 дітей, **Тимо Роман** (Славоборе) – 2 дітей, **Бутимчак Богдан** (Старокруг, дек-Лоб.) – 2 дітей, **Поньский** (Свідни) – 1 дитина, **Пєлинські** (Свідни) – 1 дитина (10 днів), **Улин Михайло** – 1 дитина (10 днів).

Йосип Миця

НАШЕ СЛОВО № 36 (1781) 1991.09.08 5

eprasa.pl 19bef521df

«Журавлі» на демонстрації на Софійській площі у Києві. 1990 рік. Фото з архіву хору

чилися до допомоги, таку саму реакцію громади бачимо й зараз під час війни в Україні. Це неймовірно важливо.

Темна хмара

Колишні та нинішні учасники українського чоловічого хору «Журавлі» також мають спогади про Чорнобильську катастрофу. Приблизно тоді, коли був вибух на Чорнобильській АЕС, хор побував у Щеціні. Хористи готувалися до гастролей по США та Канаді.

– Тоді вже були оголошення про аварію на Чорнобильській АЕС. Нам було дивно, що саме в цей момент у Щеціні на небі з'явилася темна хмара. І ми почали розмірковувати, чи це може бути пов'язано з катастрофою у Чорнобилі. В головах були всілякі думки, – каже колишній учасник хору Юрій Рейт.

Занепокоєння членів хору, виникли, можливо, через розмови з їхнім колегою, покійним уже Ігорем Поливкою. Хорист мав глибокі знання з ядерної фізики, оскільки в його кар'єрі було стажування в Об'єднаному інституті ядерних досліджень у російському місті Дубна, розташованому над Волгою за 120 кілометрів від Москви.

– Ігор мав професійну підготовку з ядерної фізики завдяки стажуванню в Інституті ядерних досліджень. У Щеціні на репетиції він говорив, серед іншого, про радіацію. Це не звучало оптимістично, – згадує Роман Михалик з Ґданська.

Інші хористи мають теж спогади, пов'язані з Чорнобильською катастрофою, коли вони вдруге поїхали до України на гастролі в 1990 році. Тоді, 26 квітня, учасники «Журавлів» перебували в українській столиці.

– Ми були в Києві на Софійській площі перед пам'ятником Хмельницькому. У той час проходила там Чорнобильська демонстрація і співав київський хор. Ми були в натовпі з демонстрантами й співали разом з ними, – згадує Павло Любович з Перемишля.

– Усі хористи пішли на демонстрацію. Вперше можна було побачити таку сильну українську маніфестацію. Це було красиво, – додає колишній «журавель» Іван Олійник. Житель Лігниці пам'ятає, що опісля демонстрації учасники хору опинилися на зустрічі в одному з київських інститутів.

– КДБ-істи намагалися її зірвати, але студенти цього не дозволили, – вказує він.

Інші представники громади також згадують, що у 1986 році, коли вибухнула Чорнобильська атомна електростанція, студенти факультету україністики Варшавського університету проходили піврічне стажування в Києві. Вони саме поїхали на свята до Польщі, адже православний Великдень у 1986 році святкували 4 травня. На літню сесію до Києва студенти вже не повернулися.

Особливий спогад з цього часу зберіг Іван Пік – голова Мазурського відділу ОУП. В момент аварії в Чорнобилі він служив у армії. Про те, що сталося, солдати говорили між собою, а особливо в час «перерви на цигарку». Тоді вони мали також при собі пристрої, що міряли радіацію.

– Там, де ми стояли, простір був відкритий і відчувався вітер. Пристрої вказували норму. Але коли ми їх приставили до кущів, то покази помітно зросли, – згадує Іван Пік.

Своєю чергою Ярослава Хруник, журналістка Радіо Ольштин, яка вже тоді працювала на українських передачах, говорить про той період через власну родинну ситуацію та перебування в Ґданську, де її чотиримісячна донька проходила лікування в Академічній медичній клініці. Під час обстежень і консультацій лікарі стикнулися з дуже рідкісною зміною та не могли однозначно визначити її причину, розглядаючи тоді різні можливі фактори, зокрема й вплив подій після аварії на Чорнобильській АЕС. У пам'яті Ярослави залишилися слова медиків, які не виключали такого зв'язку: «Nie możemy wykluczyć, że to jest wynik Czarnobyla» («Не можемо виключати, що це наслідок Чорнобиля»).

Окремо в її пам'яті залишився день вибуху. Він був дуже теплий, коли вона разом із дітьми перебувала надворі, старша донька гралася в пісочниці, а молодша, якій було лише чотири місяці, була у візочку. Часто, коли діти хворіли, родина викликала приватного лікаря, котрий добре їх знав. У той день він випадково побачив її, підійшов і порадив забрати дітей додому, пояснюючи, що ще невідомо, як те, що сталося, може вплинути в найближчі роки на людей, особливо дітей. Вона одразу взяла доньок і пішла додому. Ярослава Хруник підкреслює, що тоді ніхто прямо не пояснював ситуації й не забороняв виходити на вулицю, а інформація була обмеженою, суспільство фактично залишалося без чітких рекомендацій. Вона також додає, що з часом ті події сприймаються інакше – через досвід багатьох людей та наслідки для здоров'я, які проявилися значно пізніше. ●

eprasa.pl 19bef521df

Павло ЛОЗА
Фото автора статті та з архіву хору

Все почалося від «Бойового журавля»

«Є біль і смуток від побаченого і почутого. Але є і гордість за націю, з якої ти походиш», – каже один із хористів Українського чоловічого хору «Журавлі» після своєї останньої поїздки з допомогою в Україну. Зараз хористи проводять новий збір коштів на придбання мікроавтобуса на 15-18 місць для, як вони говорять, «своєї» 23-ї окремої механізованої бригади.

Довгий ланцюг

Кожен, хто був на концертах хору «Журавлі» за останні пів року в Бартошицях, у Кракові взимку чи Лігниці восени, міг помітити там прапор одного з українських підрозділів. Це стяг механізованого батальйону 23-ї окремої механізованої бригади Сухопутних військ ЗСУ (23-тя ОМБр).

Співпраця хору саме з цією бригадою почалася влітку 2023 року, коли диригент «Журавлів» Ярослав Вуйцик разом із перемиським волонтером Іваном Шумадою, що підтримує військових, поїхав як другий водій з гуманітарною допомогою на лінію фронту в Запорізьку область.

Коли волонтери з Польщі, передавши допомогу в селі Немирівка, збиралися вже назад, почули від військових про одну їхню мрію.

– Це мати надійне авто, пікап, яким вони зможуть полями-болотами вивозити поранених з окопів чи вже загиблих. Ми з Іваном тільки знизали плечима, здаючи собі справу, які кошти потрібні, щоб здійснити таку мрію, – зазначає Ярослав Вуйцик.

Повертаючись до Перемишля, диригентові хору прийшла ідея, що гарно було б, якби усі «Журавлі», і теперішні, і колишні, разом з учасниками літнього віку, скинулися і купили захисникам пікап. Зразу з'явилася його назва – «Бойовий журавель».

– Зібрали за тиждень гроші. Пізніше були чергові машини. Але возимо й генератори, шини до машин, харчі, окопні свічки. Все, що нам бійці пишуть, стараємося зібрати або придбати, – заявляє Ярослав Вуйцик, який брав участь у десятках поїздок з допомогою на прифронтову лінію.

Справи, пов'язані з «передаванням» чогось, не є новими для «Журавлів». Як кажуть нинішні та колишні учасники колективу, так було завжди.

– Для хору тут нема нічого нового. Розкидані по всій Польщі хористи завжди вміли створювати ланцюг підтримки та надавати її. Це досі так. У нас є своя спільнота, якій ми довіряємо. І важливо, що сьогодні я можу зателефонувати на Мазури та сказати, що потрібно те чи інше. Разом ми намагаємося щось організувати, – каже Лука Рейт, хорист з Варшави.

У купівлі та транспортуванні останнього автомобіля, який був переданий у лютому 23-й ОМБр, брали участь, зокрема, Мирослав Фолусевич (син колишнього хориста) та хорист Юрко Сулим з Дзежґоня. Також до закупівлі попередніх автівок та організації процесу були залучені колишні хористи, серед яких – Олександр Стець, Михайло Кертичак, Мирослав Петрига та інші.

eprasa.pl 19bef521df

Хористи проводили теж грошову збірку для закупівлі РЕБ-ів та інших необхідних військовим речей.

Швидка реакція хору на прохання про допомогу також зумовлена тим, що його нинішній склад налічує понад 50 осіб. А список теперішніх та колишніх хористів охоплює понад 250 імен. Більшість із них підтримують зв'язок одне з одним.

Буває, що окремі хористи самі організовують свої збори. Зокрема, «експертом від систем „Starlink"» у хорі став Іван Мацинський з Перемишля.

– Минулого року товариш зі Львова запитав, чи не можу допомогти йому придбати Starlink. Я вирішив на свій день народження організувати збірку. Вдалося купити два супутникові термінали. Минає десять місяців, відколи організував я ту збірку, і зараз висилатиму 66-й і 67-й Starlink, – скромно каже Іван Мацинський. – Хтось задонатить 5 злотих. Хтось – 20. Іноді – тисячу. Кожна «злотувка» має значення.

Варто наголосити, що останнім часом хору в зборі коштів допомагають також організатори концертів, які або самі ініціюють збір коштів, або заохочують людей підтримувати збори «Журавлів».

«Чому я їжджу?»

– Чому я їжджу ? Тому що це необхідно, – каже Лука Рейт, який сім чи вісім разів був в Україні з допомогою. – Думаю, що кожен робить свій внесок. Хтось жертвує або збирає гроші, організовує онлайн-збір коштів, хтось збирає допомогу, їжу, плете сітки, а хтось доставляє все це.

Сьогодні дехто називає волонтерський рух, який допомагає Україні, другою її армією. Тому що один стоїть і захищає, а інший залишається позаду.

Лука Рейт вважає, що, навіть враховуючи нову історію України, без цього «тилу» перша армія не вистояла б.

– Бійці добре знають, що на передовій вони захищають перш за все свої родини. Але наша присутність показує їм, що вони не самотні, що вони насправді захищають сотні, тисячі, мільйони людей на захід від українського кордону. І що ми пам'ятаємо про це, поважаємо це і їм вдячні, – каже хорист з Варшави. Він додає, що таке усвідомлення дуже важливе для тих, хто воює.

– Іноді їм просто потрібно поговорити. Іноді є теми, якими вони не хочуть ділитися зі своїми близькими, тому хочуть виговоритися чужій людині. І під час поїздок, у яких я був, були моменти, коли військові просто хотіли поділитися своїми думками, навіть своїми стражданнями. Іноді краще висловитися перед незнайомою людиною, особливо такою, яка приїхала з відстані понад тисячу кілометрів, – ділиться побаченим хорист.

Як зазначає «журавель», найгірша частина виїзду – це повернення. І не йдеться про фізичне навантаження.

– Коли я повертаюся, привожу смуток і біль. Адже бачу виснаження бійців і жителів сіл, де був. Вони на межі сил. Я повертаюся до хати теж з думкою про те, що, якщо Європа не змінить свій підхід до війни в Україні, все завалиться, – каже хорист з Варшави. Проте зразу додає, що є й «щось інше». – Після приблизно десятка годин їзди повертаєшся додому і на роботу, звичайно, втомленим. Але я також повертаюся з силою, щоб продовжувати допомагати. І також повертаюся з почуттям гордості за те, що я українець. Бо там стоять українці, які захищають «нормальність». І бути частиною цієї нації – це для мене джерело гордості.

Ще з таких поїздок, завдяки розмовам із бійцями та місцевими жителями, волонтери також привозять досвід й інформацію.

– Там ми дізнаємося, як змінюється поле бою і вся військова інфраструктура. Ми дізнаємося, що добрі рік чи пів року тому речі вже застаріли, – наголошує хорист, зазначаючи, що таке спілкування також дозволяє зрозуміти актуальні потреби.

– Після моєї останньої поїздки я знаю, що рішенням, яке може забезпечити найефективнішу структурну допомогу, є невеликі наземні безпілотники. Вони можуть транспортувати, наприклад, один або два пакети води до позицій, – говорить Лука Рейт. – Розмовляючи з військовими, ми маємо можливість реально поспілкуватися з експертами в галузі сучасної війни й необхідних потреб. А після повернення можемо передати ці знання волонтерам з нашої громади, які тут, на місці, організовують допомогу.

***

Про поточну та попередні благодійні збірки «Журавлів» можна прочитати на їхній фейсбук-сторінці (Журавлі/Żurawli).

eprasa.pl 19bef521df

Олександр ЛЮБЧИЧ
Фото з Вікіпедії

Вихователька доброти й любові

Завжди є люди, які від народження, перших кроків по землі вже знають своє призначення. Такою була і Оксана Іваненко – вчителька й видатна дитяча письменниця XX століття. Вона залишила нам дивний світ, наповнений пахощами квітів і шелестом трав, пташиним співом і гудінням бджіл, блакиттю неба і сяйвом сонця, що віддзеркалюється у водах і освітлює шляхи її героїв.

Оксана Іваненко

Дитячі і юні роки життя Оксани

Народилась Оксана Іваненко 13 квітня 1906 року в місцевості, яка дала світові не одного письменника, – на Полтавщині. Та ще й в самій Полтаві, у будинку, який знаходився неподалік від оселі славнозвісного Івана Котляревського. Оксана цим фактом пишалась і згадувала його навіть у зрілому віці. Ще врізались у пам'ять «портрети і фото письменників», що прикрашали стіни їхнього будинку і постійні читання, як тоді було прийнято, літературних творів у колі сім'ї. Батьки – освічені, інтелігентні люди: Дмитро Олексійович, редактор міської газети і письменник, та Лідія Миколаївна, вчителька будинку для сиріт. Тож не дивно, що дівчинка в 4 роки вже вміла читати, «псувала на своє безліч паперу», а в 6 років почала «видавати» власний журнал, який назвала «Гриб». Вплив матері позначився на виборі майбутньої професії: в 1922 році Оксана стала студенткою Полтавського ІНО (інституту народної освіти), а з 1923-го по 1926-й навчалась на відділенні соціально-правової охорони неповнолітніх факультету соціального виховання Харківського ІНО. Ще навчаючись, працювала вихователькою дитбудинку для дошкільнят і двічі влітку (1924-1925 рр.) проходила практику в Дитячій трудовій колонії імені Максима Горького під Полтавою, якою керував тоді відомий педагог Антон Макаренко. Після закінчення інституту Оксана Іваненко влаштувалась на роботу до колонії, яка знаходилась вже у Харківській області, та ще й заохотила до цього декількох однокурсників. Пізніше вона назвала роки праці там «найяскравішими сторінками своєї юності». Але ця жінка пішла далі – вступила до аспірантури при Українському науково-дослідному інституті педагогіки (УНДІП) і в 1931 році захистила кандидатську дисертацію «Дитяча літературна творчість». А потім поступово стала літераторкою, обравши новий шлях у житті.

Початок творчого шляху

Друкуватися Оксана Іваненко почала із 1925 року, але то були перші, ще не дуже сміливі й вдалі проби пера. Хоча, працюючи з дітьми, вона весь час вигадувала якісь історії, котрі діти із задоволенням слухали. Знаю, як затихають навіть найбільші розбишаки, коли розповідаєш їм щось цікаве (бо й сам працював у дитячому будинку), а ця жінка мала необмежену фантазію і вміння донести до вух слухачів свої вже майже готові твори. Тому завідувачка дитбудинком інколи говорила дітям: «Ану посіпайте тьотю Оксану, з неї посиплятся казки!» Приваблювала її й видавнича діяльність, тому у 1932-1939 роках працювала співробітницею і редакторкою видавництва «Молодий більшовик», котре знаходилось спочатку у Харкові, потім у Києві. Оксана, на той час вже заміжня жінка, мала двох малих дітей (Валерію і Віктора), проте із жаром взялась за нову, цікаву для себе роботу. Вона залучила до співпраці як молодих на той час дитячих письменників (Наталя Забіла, Олександр Копиленко, Олесь Донченко, Микола Трублаїні), так і представників старшого покоління, живих класиків (Максим Рильський, Павло Тичина, Петро Панч, Володимир Сосюра, Майк Йогансен). Кінець 20-х – початок 30-х років, за спогадами Оксани Іваненко, то був нелегкий час – період наступу «комуністичних педагогів» на дитячу казку. Деякі, занадто революційні голови пропонували навіть заборонити казки, вживати слово «лялька», а замість давніх дитячих ігор запровадити нові, такі як «боротьба за промфінплан». Іваненко була проти цієї нісенітниці, бо жанр казки став для неї «найближчим і найдорожчим», вона любила народні казки, перечитувала їх, а ще казкові твори Андерсена і братів Грімм, намагаючись осягнути таємниці і закони цього жанру. Пораду, як краще писати казки, несподівано отримала від братового товариша, в майбутньому відомого на весь світ Лева Ландау, який тоді працював в фізико-технічному інституті Харкова: «Чого так боятся фантастики? Без фантастичного зерна не може бути справжньої казки».

І перша казка, яка зробила Оксану Іваненко відомою на всю країну, була саме фантастична за своїм жанром – «Сандалики, повна скорість!» (1933 р.). В ній головна героїня – дівчинка, в якої порвалися сандалики, отримує нові – чарівні, від незнайомця. Завдяки ним вона побувала в різних частинах світу – холодній півночі, в жаркій

eprasa.pl 19bef521df

пустелі, бачила, як прості люди борються «за мир і щастя», турбувалася, щоб не використали літальний апарат «на страшні справи». Своєю казкою письменниця робить висновок – в діяльності людей повинні поєднуватися як особисті, так і громадські інтереси, що відзначили і на республіканській нараді із дитячої літератури у Харкові (1934 р.). Відомі дитячі письменники Самуїл Маршак і Корній Чуковський, які були присутні на ній, звернули увагу на нову, самобутню авторку, котра з'явилася на літературному обрії. Підтримана ними Оксана Іваненко пише нові фантастичні казки, об'єднані однією особою – гострим лікарем-чарівником, який здатен лікувати «брехунів, боягузів, базік, ледарів, заздрісних і тому подібних хворих, що заважають жити собі й іншим». Хлопчик Ясь, який був ледарем і нічого не хотів робити, стає скрипалем-віртуозом (казка «Великі очі»), дівчинка Галя, яка всього боялася, завдяки своїм незвичайним пригодам отримує хоробрість («Чудесна квітка»), а заздрісна дівчинка Зіна, допомігши хворому хлопчикові, вже розуміє, що чуйність і щирість – найголовніше в людських стосунках («Три бажання»). Тоді ж, в 30-х роках, вона створює казки природознавчого напряму, які виходять в збірці «Лісові казки». В ній різні природні явища і перетворення в природі яскраво показані в діях комах, птахів, тварин і в усьому, що відбувається навколо нас. І обов'язково живі істоти допомагають одне одному вийти зі скрутного становища – засобами алегорії Оксана Іваненко намагалась виховати почуття добра й любові до всього живого на землі. Зацікавилась письменниця і життям Тараса Шевченка, яке було ще недостатньо вивчене. Вона віддала цій справі 20 років свого життя: побувала на Черкащині, в російських містах, у Вільні (Литва). В 1939 році була надрукована перша частина «Тарасових шляхів» із ілюстраціями Василя Касіяна. Але на більше часу не стало, бо почалась війна.

Час важких випробувань і звершень

Після початку радянсько-німецької війни (1941 р.) чоловік Оксани Володимир Татаринов пішов на фронт і в той же рік загинув. Вона із двома дітьми і старим батьком відправилась в евакуацію – за Урал. Жили в Свердловську і, хоч як тяжко не було, продовжувала писати, брала участь у громадській роботі – у виступах на радіо, зустрічах із школярами й пораненими (в госпіталях). Там поховала батька і навесні 1944 року повернулась до Києва. Перший час довелося жити в спаленій окупантами, чорній від кіптяви квартирі, але всупереч усьому письменниця була рада, що вже дома. Під враженням від цього вона написала казку «Куди літав журавлик». В ній головний герой літає у вирій – через Дунай, Чорне й Середземне моря, аж до Єгипту – річки Ніл. Він там знайомиться із чужим і екзотичним життям, але найбільше радіє, коли приходить час повертатися в Україну, де «усі гаї, річки були такі рідні, такі близькі» і «навіть люди виходили і махали їм руками, а діти сміялися і співали».

В 1947-1951 роках Оксана Іваненко була відповідальною редакторкою дитячого журналу «Барвінок». Продовжувала працювати і над «Тарасовими шляхами» – вивчала матеріал в архівах та бібліотеках, їздила по місцях, де пройшли роки життя Тараса Шевченка. В 1953 році трапилось нещастя – несподівано захворіла її донька Валерія, в якої відмовили ноги, а потім і руки. 27-річна жінка до кінця життя (її не стало в 1968 році) була прикута до ліжка. Але вона не здавалась – вивчала болгарську мову, перекладала і як мати почала писати твори для дітей. Сама Оксана Іваненко нарешті дописала «Тарасові шляхи» – твір, який склав 800 друкованих сторінок, і змогла видати його у «Веселці» (1961 р.). Коли дописувала про смерть поета, то гірко плакала, а розповідала про нього так гарно і яскраво, що на читацькій конференції у Дарниці один бідолашний школяр навіть запитав її: «А ви довго були знайомі з Тарасом Григоровичем? Ви з ним самим часто стрічалися?» Чим викликав сміх у присутніх.

В неї були й інші твори, але найвизначніший після «Тарасових шляхів» – роман «Марія» (про письменницю Марко Вовчок), якому Оксана Іваненко присвятила 10 років життя (опублікований у 1973 році). По традиції відвідала всі місця, пов'язані з життям своєї героїні як в Україні, так і в Росії, Прибалтиці, Кабардино-Балкарії, їй вдалося побувати навіть за кордоном – в Італії та Франції. Як зізнавалась у спогадах авторка, вона відчула, що праця над «Марією» просто омолодила її, і вона присвятила свій роман доньці, яка так жадала побачити його. Праця Оксани Іваненко багатогранна – вона писала казки, оповідання і повісті, присвячені як дітям («Рідні діти») і звичайним людям («Великий шум»), так і видатним особам («Друкар книжок небачених» – про Івана Федорова, «Богдан Хмельницький»). Крім того, перекладала книги із данської, німецької, французької і російської мов. Мала урядові нагороди, літературні премії – імені Лесі Українки (1974 р.) і Шевченківську премію (1985 р.), яку отримала за свої спогади – «Завжди у житті» (1985 р.). На них потрібно трішки зупинитись.

Підведення підсумків власного життя

Коли вік її став наближатися до восьмого десятку, Оксана Іваненко вирішила підсумувати власні пройдені шляхи. Можна сказати, що її доля, як і доля літературного героя Тараса Шевченка, не лукавила із нею. Вона мала багато друзів та добрих знайомих і розповіла про них на сторінках спогадів: це люди різні як за віком, так і соціальним статусом, але кожен був радий дружити чи спілкуватися з нею – письменниці Наталя Забіла і Ольга Форш, письменники Павло Тичина і Корній Чуковський, співак Іван Козловський і журналіст Микола Трублаїні, партійний діяч Володимир Затонський і вчений Лев Ландау… Оксана Іваненко, судячи зі спогадів, була веселою і товариською людиною, у багатьох бувала вдома, приходили гості й до неї. Лауреат премій і близький до влади орденоносний Микола Тихонов писав їй довжелезні листи і цікавився, «як життя», такий же орденоносний Тичина приймав її з чоловіком у себе вдома, а дружина Юрія Яновського прохала провідати їх, бо потрібна «порція необґрунтованого оптимізму». Іваненко багато розповідає про долю своїх «побратимів по перу», але ніде не згадує про Розстріляне Відродження 30-х чи психлікарні для дисидентів 70-х років, хоча багато літераторів, і не тільки літераторів, постраждало, і це відбувалося в неї на очах. Незважаючи на це мовчання, вона залишається в історії української літератури авторкою чудових творів для дітей. Прожила Оксана Іваненко більше 90 років, залишила світ 17 грудня 1997 року, знайшовши вічний спочинок на Байковому цвинтарі у Києві. ●

eprasa.pl 19bef521df

Павло ЛОЗА

«Ватра» – про Адама... без Адама

«Ватра», №1, 2026, 28 с.

«Як і в попередніх випусках „Ватри", Адам Вевюрка пише про школу в Лігниці. Цього разу автор продовжує досліджувати історію шкільних...» Цю фразу ми вживали майже кожного разу, коли писали про свіжий номер квартальника, який видає Об'єднання лемків. Справді, статті Адама Вевюрки з'являлися в кожному числі.

Не з його статті, а про нього почався перший цьогорічний випуск «Ватри». Нагадаємо: діяч ОЛ з Лігниці пішов із життя 3 грудня 2025 року.

«Лемко Спокійної Гідности». Ця стаття, розміщена на перших сторінках видання, відкриває ряд спогадів про «вчителя», «діяча» та «вірного сина Лемківщини». До речі, цей матеріал Богдана Гука ми раніше публікували й у тижневику «Наше слово».

Богдан Гук також зібрав згадки про покійного, що збереглися у протоколах засідань Президії Головної управи ОЛ, членом якої Адам Вевюрка був протягом кількох скликань.

Завдяки цим документам ми бачимо широкий спектр ініціатив та проєктів, у яких брав участь представник лігницької громади. Деякі з них він ініціював сам, особливо ті, що стосувалися молоді. Був, зокрема, і проєкт «Літня школа», який передбачав інтеграційні зустрічі між молоддю із західних земель та Лемківщини.

Він також координував мистецькі та історичні майстер-класи. Наприклад, учні середньої школи № 4 імені Богдана-Ігоря Антонича в Лігниці під керівництвом Адама Вевюрки проводили роботи на лемківських цвинтарях, серед інших – в Біличній.

У цитованих документах написано: «Адам Вевюрка запропонував створити місцеві гуртки в Замєніцах, оскільки там багато лемківської молоді та людей, які ідентифікують себе з Об'єднанням лемків...», «Адам Вевюрка оголосив про організацію зустрічі випускників української середньої школи в Лігниці під час цьогорічної Лемківської ватри в Ждині...», «Адам Вевюрка оголосив, що організовує поїздку для лемківської молоді на Ватру в Монастириських в Україні, де зараз проходить найбільша Лемківська ватра у світі...».

На жаль, це не єдиний посмертний матеріал про українців, і лемків, надрукований в останньому номері квартальника. У цьому випуску редакція помістила теж спогад і слова співчуття для родини бл. памя'ті Мирослави Фелікс з Лося. Тут згадано й покійних Штефана Криницкого – засновника лемковского хору «Бескид», який кільканадцять років головував у Івано-Франківській обласній організації «Лемківщина», та Леона (Левка) Довговича – в'язня радянських таборів, культурного діяча та хормейстера з Кошиць на Словаччині.

В цьогорічному першому номері журналу прочитаємо також про виставку «Форми присутності. Мистецтво лемків/карпатських русинів», яка триватиме до 30 червня. Нагадаємо, що це перша така широка, комплексна презентація мистецьких досягнень цієї етнічної групи. Завдяки ній вперше разом «зустрілися» лемківські/русинські творці з Польщі, України, Словаччини, Чехії, Угорщини, Сербії, Румунії, Хорватії, США, Канади та навіть мисткиня з Аргентини.

Своєю чергою головна редакторка квартальника Анна Буковська у своєму матеріалі ставить питання: «Чи лемківська опера "Голос" є моїм голосом?»

Цей матеріал стосується першого в історії синкретичного твору, який поєднує сучасну лемківську народну та електронну музику. Опера «Голос» після прем'єри у листопаді 2024 року повернулася в сезоні 2025/26.

«Чи вийдеме поза стрефу нашого комфорту и будеме глядати, дбати про дідови, няньови сліди? Може тот голос зме забили, стали до нього глухима? Голос совісти.... треба го однайти в собі», – розмірковує редакторка квартальника, ділячись враженнями про оперу.

Традиційно зі сторінок журналу дізнаємося про діяльність Центру культури ім. Богдана-Ігоря Антонича в Ґорлицях, а також інші події. У «Лемківській хроніці» редакція часопису розмістила короткі повідомлення про те, чим жила громада. Представлено теж фотозвіт із зимових подій, до яких був залучений дитячо-молодіжний колектив «Лемківський перстеник» з Ґладишева.

Є й сторінка, присвячена подіям фонду «Новиця». Цього разу видання розповіло про концерт солістки Львівської національної філармонії ім. М. Скорика та бандуристки Оксани Савіцької. ●

eprasa.pl 19bef521df

«Ти – Космос» (U Are the Universe) – фантастика/трагікомедія, режисер Павло Остріков, в головній ролі Володимир Кравчук, студія ForeFilms/Stenola Productions, Україна/Бельгія, 2024, 90 хв.

Леся КОРОСТАТЕВИЧ

Між нами всесвіт

Цей фільм переносить глядача у час постапокаліпсису: Земля знищена – буквально вибухнула, і з усього живого, здається, залишилася лише одна людина – Андрій Мельник, українець, який під час вибуху знаходився на космічному кораблі. Новину про катастрофу він сприймає відносно спокійно, але сама думка про те, що він залишився абсолютно один у безмежному просторі, викликає тривогу. І з цього відчуття – повільного усвідомлення пустоти – фільм і починає свою історію.

Андрій – далекобійник, який перевозить ядерні відходи на далеку планету на такому собі космічному сміттєвозі. У момент, коли Земля вибухає, він якраз перебуває на роботі. У цьому є певна іронія: кінець світу застає його посеред звичайного робочого рейсу. Таку простоту та звичайність помітно в усьому фільмі. Глядач бачить простого чоловіка, який опинився в непростій ситуації.

Навіть після вибуху поведінка та хід думок героя не змінюються. Він розмовляє з бортовим комп'ютером, розраховує запаси їжі, коментує вголос те, чим займається, жартує, просто мовчить. Андрій не планує нічого грандіозного – тільки далі продовжувати жити на кораблі, поки будуть запаси. Така атмосфера підкреслює характер персонажа.

Рутину Андрія порушує несподіване повідомлення – голос французької вченої Катрін, яка знаходиться десь далеко, на іншому космічному кораблі. Перший живий звук за дуже довгий час. Для Андрія – це маленька надія, що все змінює. Раптом він усвідомлює, що він не сам. Десь там, серед космічної тиші й уламків Землі, ще є хтось, окрім нього. І ця думка одразу змінює настрій, змушує скласти план, навіть незважаючи на те, чи ця зустріч взагалі можлива.

Він нічого не знає про цю дівчину і не впевнений на сто відсотків, чи вона взагалі реальна. Можливо, це просто технічний збій або запис минулого. Але для Андрія це не має значення. Головне – відчуття того, що він не один, що є хтось, з ким можна порозмовляти. Це робить його щоденну роботу, самотні обіди і розмови з бортовим помічником менш порожніми. Голос стає для нього ціллю, яка змушує не здаватися.

Хоча реакція героя теж залишається в межах його характеру. Він не стає раптово іншим, не перетворюється на героя, який точно знає, що робити. Андрій далі сумнівається, роздумує, чи все вдасться. Цікавий момент у тому, що фільм показує: навіть після глобальної катастрофи людина не позбувається своїх звичок. Андрій залишається тим самим українцем, яким був до вибуху Землі. Його спосіб мислення, реакції – усе це зберігається.

Режисер явно робить на цьому обережний акцент і залишає у стрічці суто українські жарти для внутрішньої аудиторії. Це не подається як своєрідний меседж – воно просто є. І проявляється у поведінці та буденних звичках. Однак це однозначно додає гумору і щирості до образу та атмосфери самої стрічки.

Космонавт усе ж таки вирішує дістатися до цієї дівчини. Навіть попри небезпеку і невідомість, він готовий пройти довгий складний шлях. Кожна частина цієї мандрівки стає для нього випробуванням – фізичним та психологічним.

Ця частина фільму показує: навіть коли здається, що світ закінчився, людина прагне близькості. Вона не хоче залишатися самотньою. І в такій дивній ситуації Андрій тягнеться до тепла, до іншої живої людини, до того, що може повернути хоча б трохи нормальності у його життя.

Фільм підкреслює цю потребу через деталі: як Андрій думає про Катрін, як уявляє зустріч. Усе виглядає природно: він опинився в космосі сам на сам із всесвітом і хоче знову відчути тепло та близькість. Навіть у найвіддаленішій частині космосу людина залишається людиною – зі своїми страхами, звичками і здатністю любити.

Цікавість фільму також у його камерності. Більша частина подій відбувається всередині корабля, в обмеженому просторі. Глядач майже весь час перебуває поруч із героєм. Сам корабель теж є продовженням стану Андрія. Він дещо застарілий, неідеальний, із деталями, що вже бачили кращі часи. В космічному кораблі немає блискучого футуризму – інтер'єр виглядає практично і навіть трохи зношено, ніби український роботяга вирушив у рейс на своїй старій вантажівці.

Замкнений простір також підсилює ефект самотності. У відкритому космосі, де, здавалося б, безмежність, герой фактично замкнений у кількох квадратних метрах. І ця контрастність – між безкраїм всесвітом за склом і дуже обмеженим простором каюти корабля – створює додаткове напруження. Космос без Землі, без домівки не дає свободи, тільки більше ізолює.

У підсумку цей фільм – це камерна історія, яка працює через простір, ритм і персонажа. Стрічка показує долю однієї людини і одного корабля. В цій замкнутості можна якраз відчути її силу. Це кінокартина не стільки про кінець світу, скільки про те, що залишається після нього: звички, голос, пам'ять і сильне бажання не бути одному у повній тиші космосу.

Фінал цієї історії не дає відповіді, він більше зосереджений на шляху, на русі. Показує, як сама ідея зустрічі вже змінює людину, змушує її рухатися вперед, навіть якщо результат залишається невідомим. «Ти – Космос» говорить про дуже базову, але важливу річ – про потребу бути почутим. Навіть один голос у темряві може стати опорою, сенсом і причиною не зупинятися. Іноді цього достатньо, щоб продовжувати жити.

І, можливо, саме тому ця історія працює – розповідаючи про одну долю, вона показує все людське – здатність триматися за найменше – за слово, за спогад, за надію, і не відпускати, навіть коли навколо лише космос. ●

eprasa.pl 19bef521df

1,5 % на Українську школу в Бартошицях

Звертаємося зі щирим проханням до людей доброї волі, яким небайдужий розвиток українського шкільництва в Польщі, перерахувати 1,5 % прибуткового податку за 2025 рік.

Ваша допомога є надзвичайно важливою для реалізації навчально-виховних завдань Української школи в Бартошицях, а також для проведення заходів, спрямованих на розвиток і збереження української національної ідентичності.

Саме завдяки вашій підтримці наші художні колективи мають змогу брати участь, зокрема, у дитячих фестивалях у Кошаліні та Ельблонзі, культурних оглядах в Ольштині, українознавчих екскурсіях і багатьох інших заходах, популяризуючи українську культуру.

Щиро дякуємо ВАМ за дотеперішню підтримку.

Під час подання податкової декларації у відповідному пункті щодо перерахування 1,5 % податку просимо вказати такі дані:

Stowarzyszenie «Kałyna» KRS: 0000208516

Любомира Тхір, директорка
Початкової школи № 8 ім. Лесі Українки
з українською мовою навчання в Бартошицях,
управа Товариства «Калина»

ДОРОГІ ЧИТАЧІ!

Можливе запізнення газети
залежить не від видавця, а від пошти.
Нагадуємо, що замовлення на передплату приймає також Kolporter (kolporter.com.pl).

Редакція

eprasa.pl 19bef521df

Висловлюємо щирі співчуття
голові ольштинського гуртка
Об'єднання українців у Польщі
Петрові Табаці та родині
з приводу тяжкої втрати – смерті
БАТЬКА
У цей скорботний час поділяємо Ваш біль і разом із Вами схиляємо голови у молитві за упокій душі покійного.
Нехай Господь дарує йому вічний спокій,
а рідним – силу, терпіння та розраду. Світла пам'ять.
З глибоким сумом,
управа та рада Ольштинського відділу ОУП

Висловлюємо щирі співчуття нашій подрузі
пані Марії Білас
з приводу смерті
МАМИ
Розділяємо Ваш біль і смуток у цей важкий час.
Нехай світла пам'ять про найдорожчу людину
назавжди залишиться у Вашому серці,
а Господь дарує Їй вічний спокій. Вічна Їй пам'ять.
Члени Об'єднання українців у Польщі
гурток у Репеді

XXIV ЗАГАЛЬНОПОЛЬСЬКИЙ РИСУНКОВИЙ КОНКУРС «РІДНІ ЗЕМЛІ ДІДУСІВ МОЇМИ ОЧИМА» ЗАПРОШУЄМО ДІТЕЙ ТА МОЛОДЬ ДО УЧАСТІ!

Праці просимо виконати у форматі А3.
Просимо: не кладіть на малюнки пластиліну та гострих елементів, які можуть знищити дитячі праці в транспорті.
Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.
Ззаду праці треба подати: ► ім'я і прізвище дитини ► вік автора ► клас і школу ► адресу і номер телефону.
Професійне журі оцінюватиме праці у категоріях виконавців: 1) діти дошкільного віку (до 6-го року життя), 2) школярі 7-9 років (початкова школа), 3) школярі 10-12 років, 4) школярі 13-15 років.
Найкращі праці будуть нагороджені та експоновані під час 51-го Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін 2026 20-21 червня 2026 року (субота-неділя).
Праць не повертаємо!
Праці просимо надсилати до 15 травня 2026 року на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.
тел.: 094 /342-64-70, 884-994-009
koszalin@ukraincy.org.pl; zup_koszalin@wp.pl
Управа відділу ОУП у Кошаліні

«Упокой, Спасе наш, із праведними раба Твого»

29.03.2026 р. завершився земний шлях
бл. п. Павла Лабіка
уродженця села Жерденка, Ліського повіту.

Під час сумнозвісної акції «Вісла» Павло разом із родиною був переселений в околиці Колобжеґа.
Любов до усього, що рідне, Павло Лабік успадкував від бабусі та діда, котрі його виховували. Він відзначався сильним характером. На кожному життєвому етапі ставив собі нову мету, до якої терпеливо стремів.
Після закінчення початкової школи, успішно склавши вступні екзамени, вступив у Педагогічний ліцей в Бартошицях. Подальшу освіту продовжував у 4-му Загальноосвітньому ліцеї в Лігниці, який закінчив, склавши у 1963 році іспити на атестат зрілості.
Його девіз звучав: «Важливими в житті є праця, віра й гідність». І він цього дотримувався. Працював на різних (здебільшого керівних) посадах. Був людиною відповідальною, принциповою, чесною, скромною і жертовною. Щирий патріот, відданий рідній справі. Де б Його доля не закинула, віднаходив українську громаду і по змозі долучався до співпраці. Був членом УСКТ/ОУП, постійним читачем тижневика «Наше слово» та численних україномовних видань. Завжди поруч із дружиною Валею ставав активним учасником культурних і релігійних заходів, організованих поїздок в рідні сторони й Україну. Підтримував фінансово різні ініціативи, зокрема ремонт Народного дому в Перемишлі та Спілку – «Пам'ять і спадщина».
У молоді літа як енергійний юнак разом з колегою Михайлом Гливою (випускником Педліцею в Бартошицях) заснував театральний гурток в Бечині. Цей аматорський театр успішно ставив вистави в регіоні до першої половини 70-х років минулого століття.
До останніх днів цікавився життям громади, а над усе переживав за долю України, яку по-справжньому любив. Покійний Павло служив рідній справі тихо й гідно.
Вічна Йому пам'ять!

Розділяємо біль з дружиною Валентиною і залишаємось у молитовній підтримці.

Валю, нехай Господь подасть Тобі поміч і благодать свою у Твоїх потребах.

Управа гуртка ОУП в Тшеб'ятові
та парафіяльна спільнота

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **biuro redakcji** – tel./fax 22 677-88-10 / +48 661-420-649, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: pełniący obowiązki redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **biuro redakcji** – Katarzyna Stepan. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Lesia Korostatevych (Warszawa), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).
Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 1400 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl 19bef521df

eprasa.pl 19bef521df

Світанок

№ 2 (617) Додаток «Нашого слова» № 17 для дітей БЕРЕЗЕНЬ–КВІТЕНЬ 2026 РОКУ

PL ISSN 0239-5460 Numer indeksu 366609

Гаївки у Перемишлі, 2026; світлина Павла Лози

Віра Вовк із Бразилії (1926–2022)

Відома поетеса української еміграції

Любите читати сучасні твори та літературні статті? Любите бути в курсі справ?

Ой, як добре прочитати час від часу добру книжку та новий номер українського журналу!

Останнім часом я переглядала і читала суспільно-релігійний альманах «Календар Благовісника» 2026 та «Український літературний провулок» (т. 25). Саме ці книжки / журнали пригадали нам-читачам, що у 2026 році виповнюється 100 років із дня народження пані Віри Вовк — поетеси великої мудрості та широких знань, поетеси, цікавої та працьовитої, якої літературна спадщина дуже багата. Вона писала також для дітей...

Варто насамперед приглянутись ближче її життю та творчості...

Віра Вовк (Віра Селянська) народилася 2 січня 1926 року в місті Борислав на Львівщині. Хрещеним батьком Віри був митрополит Андрей Шептицький. Зростала вона на улюбленій Гуцульщині. Навчалася в гімназії у Львові, а потім, після переїзду з батьками до Німеччини (у 1939 році) — у середній школі в Дрездені.

У 1945 році трагічно згинув дорогий батько Віри — лікар Остап Селянський. Після війни, у німецькому місті Тюбінґен молода Віра студіювала германістику, славістику та музикологію. Разом із Вірою навчалася в університеті її мама, Стефанія-Марія Селянська, яка в тому часі студіювала археологію.

У 1949 році вони переїхали до Бразилії, до Ріо-де-Жанейро. Там Віра Вовк стала викладачкою німецької мови й літератури в Католицькому університеті святої Урсулі. До 1996 року була завідувачкою кафедри германістики цього ж університету.

Активно підтримувала та збагачувала українські літературу, мову та культуру. Її улюбленим жанром була поезія. Виступала з літературними доповідями, лекціями й авторськими вечорами в багатьох країнах Європи та світу.

Поетеса побувала також у Польщі, відвідувала цікаві місця й міста, добре знала польську мову. Живучи у Бразилії Віра Вовк добре вивчила державну мову цієї країни — португальську. Добре знала також інші мови: німецьку, англійську,

італійську та французьку. Активно займалася літературним перекладом.

Як візьмете до рук журнал «Український літературний провулок» (т. 25, Люблин 2025), обов'язково прочитайте текст головного редактора журналу Тадея Карабовича *Поетеса Віра Вовк у моїх спогадах*. Автор спогадів знав поетесу особисто і протягом 2003–2022 років перекладав її твори на польську мову. Він також був із нею в постійному сердечному контакті — розмовляв з нею телефонічно, листувався, контактувався е-мейлом та творчо співпрацював.

У своїх спогадах, поет і літературознавець д-р Тадей Карабович пише про Віру Вовк такі слова:

«В царині літератури та перекладу була дуже заслужена для України і Бразилії. Перебувала в постійному творчому натхненні. Своєю поезією надихала інших і передавала їм літературний досвід».

Свій перший вірш пані Віра написала, коли їй було сім років. Він називався *Тополя*.

Творчий доробок Віри Вовк дуже великий:

12 поетичних збірок: *Юність* (1954), *Жіночі маски* (1993), *Поезії* (2000) [...], сім прозових збірок: *Казки* (1956), *Оповідання для дітей* (1962) [...], сім книжок драматургічних творів: драма *Смішний Святий* (1968) [...], численні переклади та літературні розвідки.

eprasa.pl 19bef521df

Збірка *Жіночі маски* була в творчості Віри Вовк винятковою книгою поезії. Авторка запропонувала історію жінок, починаючи від античності й закінчуючи сучасністю. Поетеса у своїй збірці віднеслася до ролі жінок в історії людства.

Віра Вовк померла 16 липня 2022 року в Ріо-де-Жанейро, проживши 96 літ.

Батько поетеси мав прізвище — Селянський. Предки поетеси називалися Вовк, а вона сама виступала в літературі як Віра Вовк.

Пані Віра дуже любила молодь і міцно в неї вірила. Казала: «Молодь — надія України».

Завдання і запитання:

Спробуй уважно прочитати вірш *Берегиня*. Про що він розповідає, який його філософський зміст?

Ярослава Кобилко
Світлина з мережі

Віра Вовк

Берегиня

бездонний сон
упав на мої повіки
богині крилатої
з трипільської глини

а моє чадо
отара безпастирна
розбрелася по світу
ще тільки мій образ на писанці
нагадує: треба трудитися
і не злиняти мов зношена вишивка
або старий літопис

(із поетичної збірки *Жіночі маски*, 1993)

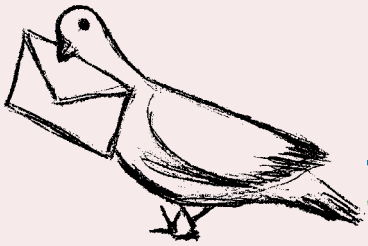

Намалював **Данило Якімчук** (тепер йому 13 років) із міста Новий Розділ на Львівщині.

Приїхав до Польщі у 2022 році. Навчається у Початковій школі № 3 ім. Януша Корчака у місті Зельонка.

Цікавиться також проєктуванням доріг та залізниць. Недавно у шкільному проєкті «Mam talent» за свій макет залізниці отримав друге місце.

eprasa.pl 19bef521df

«СВІТАНКОВА» ПОШТА

Від книжки до сцени: свято юних читачів

Людмила Шубіна,
міжкультурна асистентка
Світлина: з архіву школи

У сучасному світі, де діти з раннього віку оточені цифровими технологіями, особливо важливо плекати любов до книжки та живого слова. Саме тому щорічна «Посвята в читачі» у Початковій школі №8 з українською мовою навчання в Бартошицях стала не просто шкільною традицією, а справжнім святом книжки, української культури, читання та дитячої творчості.

І цього року ми не зрадили гарній традиції. Святкову посвяту майстерно організувала пані Мирослава Палюшек — учителька-педагогиня та бібліотекарка школи, яка вже багато років із любов'ю прищеплює дітям повагу до літератури та читання. Завдяки її ініціативі та старанням першокласники мали нагоду відчути себе повноправними користувачами шкільної бібліотеки. У святковій атмосфері наймолодші учні склали присягу читача, пообіцявши берегти книжки, бути уважними та допитливими, відкривати для себе нові історії й знання.

Особливою окрасою свята була інсценізація української народної казки *Рукавичка*. Учні першого та другого класів із великим ентузіазмом і щирою радістю перевтілилися в казкових персонажів, що не є для наших вихованців чимось новим. Маленькі актори пробують свої здібності на сцені не вперше, адже при шкільній бібліотеці діє театральний гурток «Між книжками».

Саме тут, у бібліотечному просторі, під професійним і чуйним оком пані Мирослави Палюшек, діти відкривають для себе світ театру через літературу. Учасники гуртка залюбки беруть участь у постановках казок, оповідань, учаться працювати з текстом, передавати характер персонажів, відчувати слово. Завдяки винахідливим сюжетам і творчому втіленню, кожна вистава стає своєрідним запрошенням до читання.

Такий формат роботи не лише розвиває артистичні здібності школярів, а й природно формує любов до книжки. Проживаючи історії на сцені, діти глибше розуміють їхній зміст, емоційно переживають події разом із героями, а відтак, із більшим зацікавленням тягнуться до нових творів. Наш театр при бібліотеці ніби справжній живий місток між сторінкою і сценою, між читанням і творчістю, допомагаючи юним читачам відкривати для себе багатий світ літератури.

Отож, бібліотека — це не просто місце, де зберігаються книжки, а місце, де вони живуть, і оживають, коли їх читаємо. Це простір зустрічі культур, мов і поколінь, територія пізнання та натхнення, де, кожна з книжок чекає на свого вдумливого читача.

Слід зазначити, що важливу роль у створенні казкової атмосфери відіграли й ті, хто працював над художнім оформленням вистави. Міжкультурний асистент школи Людмила Шубіна виготовила чудові декорації та маски для маленьких героїв, які допомогли повністю передати настрій і колорит казки. А пані Наталія Герасимчук — художниця та відома наша волонтерка — люб'язно погодилася розмалювати декорації, надавши їм яскравості та професійного мистецького звучання. Завдяки їхній праці сцена перетворилася на справжнє царство казки.

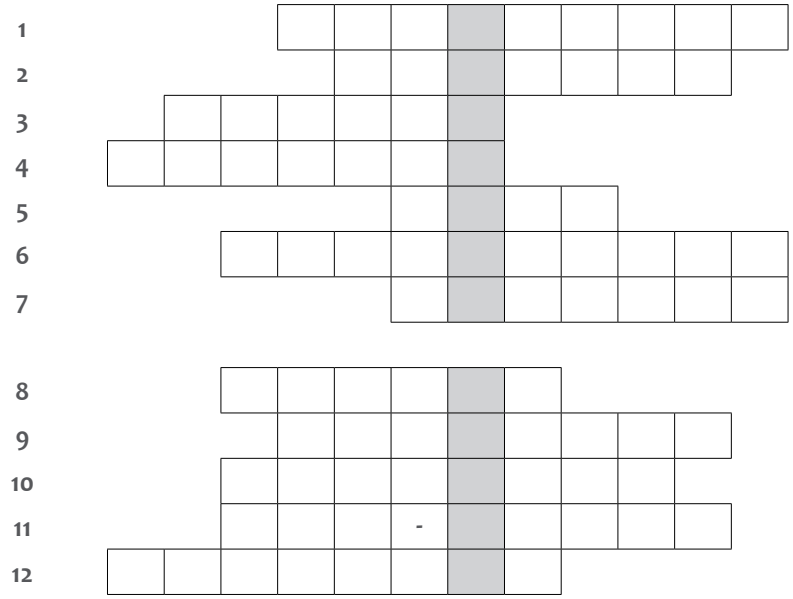
«Посвята в читачі» вкотре довела, що подібні заходи мають значно ширший виховний вимір. Вони не лише мотивують дітей до читання, а й відкривають їхні таланти, розвивають артистизм, уяву та впевненість у собі. Спільна підготовка вистави вчить відповідальності, навичок комунікації та взаємодії, сприяє інтеграції дітей у шкільному середовищі й зміцнює почуття єдності.

Такі події є важливими не тільки для школи, а й для всієї української громади у Польщі. Вони демонструють, що плекання рідної мови й культури може бути сучасним, творчим і радісним. І поки в дитячих очах світиться захоплення літературою, можемо бути впевненими — наша традиція читання, наша культура й наші таланти мають гідне продовження.

Що ж, любов до читання не має кордонів чи вікових меж — вона починається з першої прочитаної сторінки і залишається на все життя, особливо тоді, коли мудрою та прорфесійною рукою педагога прокладено міцний та надійний місточок з країни книжок до дитячого серця.

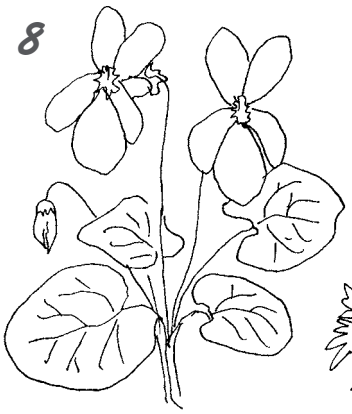
eprasa.pl 19bef521df

Розгадай кросворд та прочитай гасло. Розфарбуй малюнки. ☺

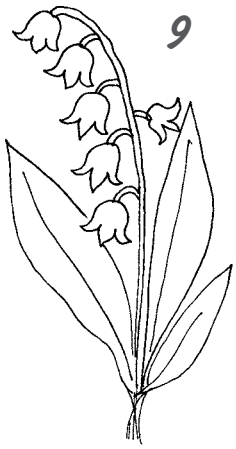

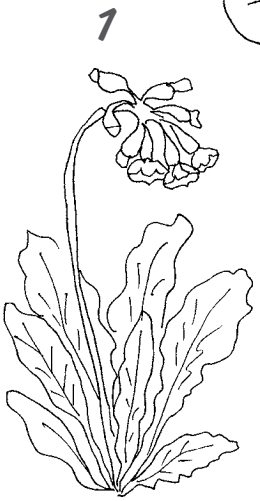

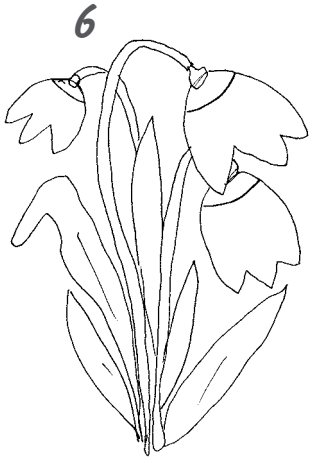

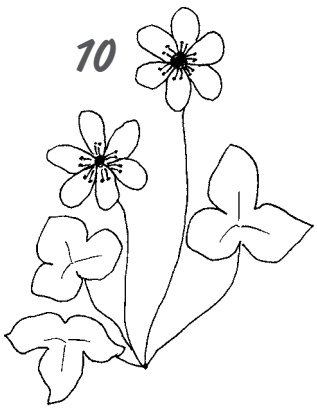

СЛОВНИЧОК

Анемона	zawilec
Бадан	bergenia
Барвінок	barwinek
Білоцвіт весняний	śnieżyca wiosenna
Бузок	bez
Гадюча цибулька	szafirek
Гіацинт	hiacynt
Горицвіт	miłek/adonis
Конвалія	konwalia
Кульбаба	mniszek
Маргаритка	stokrotka
Мати-й-мачуха	podbiał
Медунка	miodunka
Нарцис	narcyz
Незабудка	niezapominajka
Первоцвіт	pierwiosnek
Підліски	przylaszczki
Підсніжник	przebiśnieg
Пролісок	cebulica
Ряст	kokorycz
Сон-трава	sasanka
Тюльпан	tulipan
Фіалка	fiołek
Фіалка Вітрокка / братки	bratki
Чемерник	ciemiernik
Шафран/крокус	krokus

Авторами малюнків є діти зі Свйонток: Інка, Каліна, Зоя, Олександра, Дарія, Марія, Аліція, Лаура та Миколай.

Завдання: Петро Табака

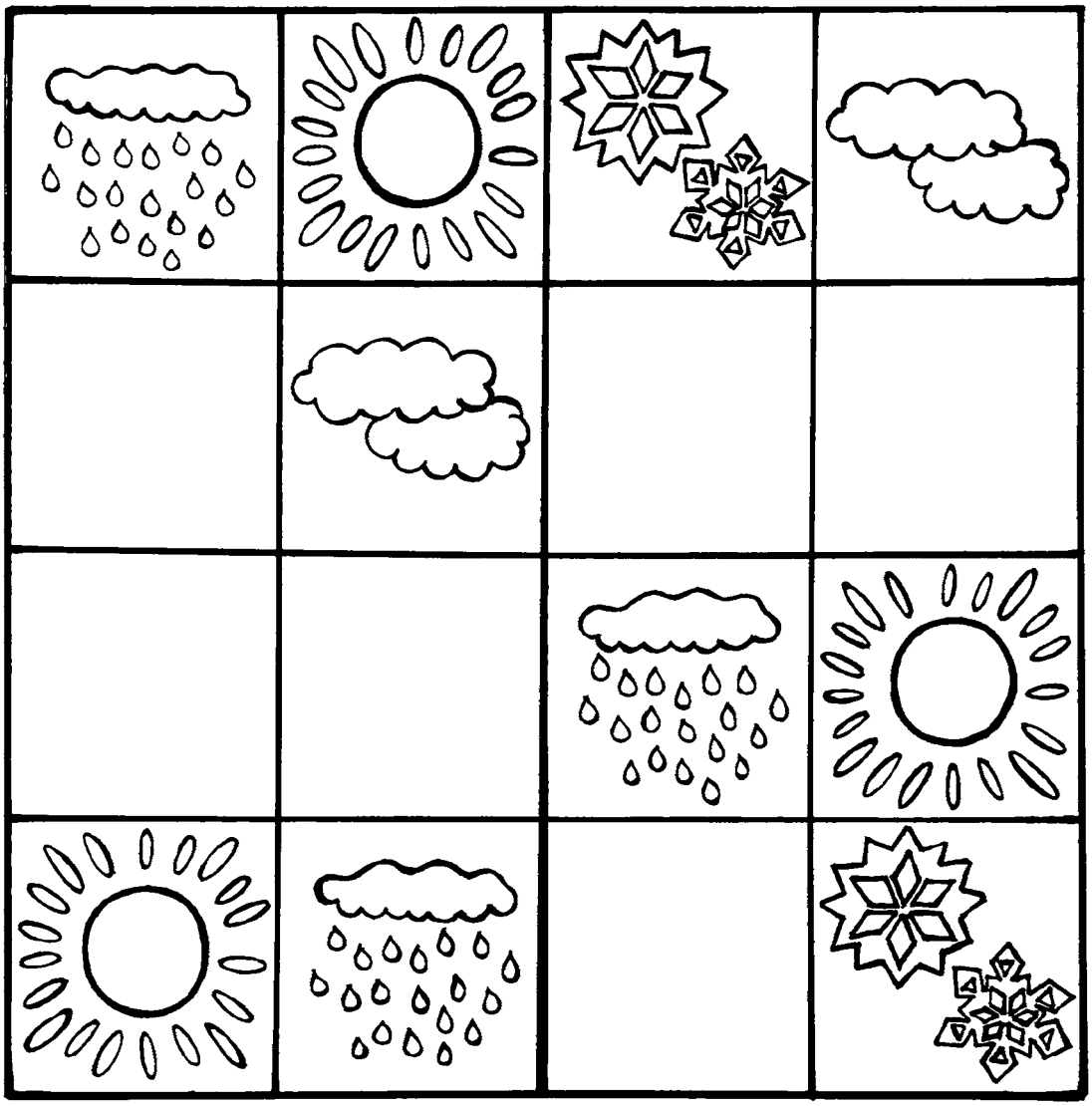
eprasa.pl 19bef521df

У великодньо-весняному філворді сховалося 19 слів. Знайди їх. Поруч намалюй рисунок, який пов'язаний із Великоднем.

В	Е	Л	И	К	Д	Е	Н	Ь	П	А	С	К	А	С
П	И	С	А	Н	К	А	Х	Р	І	Н	С	И	Р	І
К	Р	А	Ш	А	Н	К	А	К	О	Ш	И	К	К	Л
Д	Р	Я	П	А	Н	К	А	М	А	С	Л	О	О	Ь
К	Р	А	П	А	Н	К	А	Ш	И	Н	К	А	В	В
В	Е	Р	Б	А	В	Е	С	Н	А	Д	О	Х	Б	А
В	Е	Л	И	К	И	Й	П	І	С	Т	А	Ф	А	С
Ч	И	С	Т	И	Й	Ч	Е	Т	В	Е	Р	Я	С	А
В	Е	С	Н	Я	Н	К	А	Б	М	І	Ю	Є	А	Б
В	Е	Р	Б	Н	А	Н	Е	Д	І	Л	Я	Е	Г	О

Завдання: Петро Табака

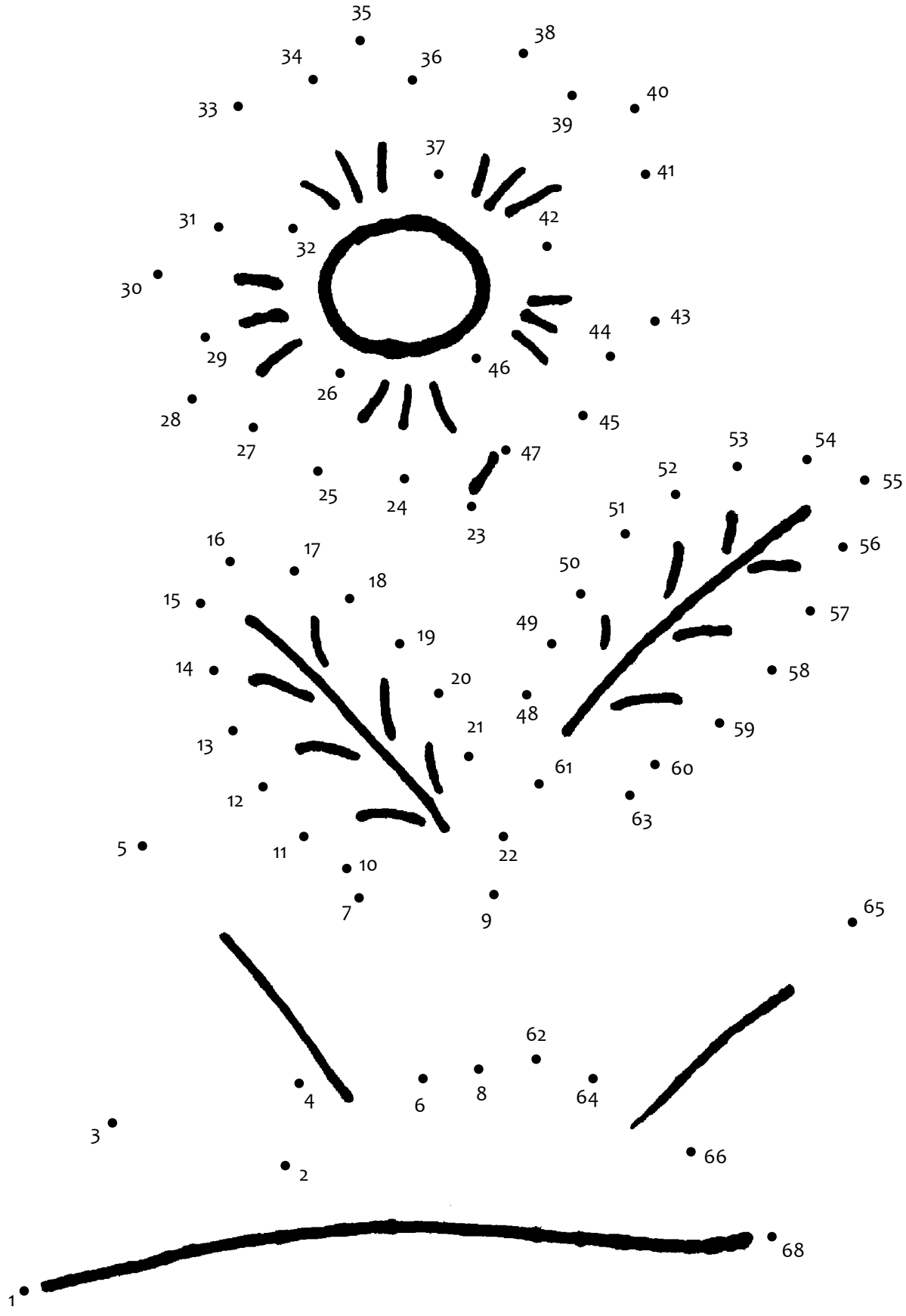
Погодне судоку. ☺ Як Ви знаєте, у березні та квітні, тобто на початку весни, погода різноманітна: може бути сонце, або небо може бути за хмарами, може йти дощ, а також буває, що зранку приходить заморозок, трапляється навіть і сніг. Розв'яжи-розмалюй судоку. Розфарбуй його. ☺ Заповни порожні клітини відповідними малюнками, так щоби в кожному рядочку і у кожній колонці були різні малюнки.

Катерина Степан

eprasa.pl 19bef521df

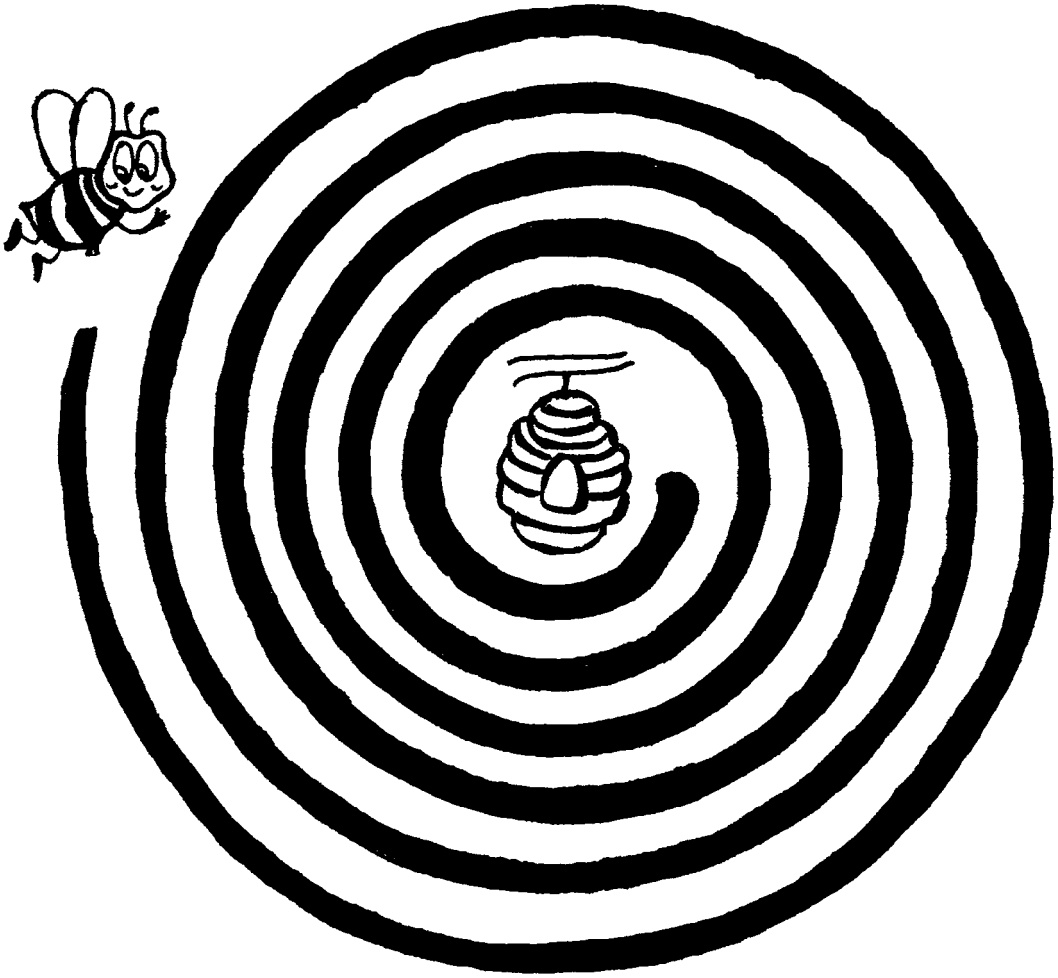
Поєднай крапки лінією, згідно з цифрами від 1 до 68. Розфарбуй малюнок. ☺

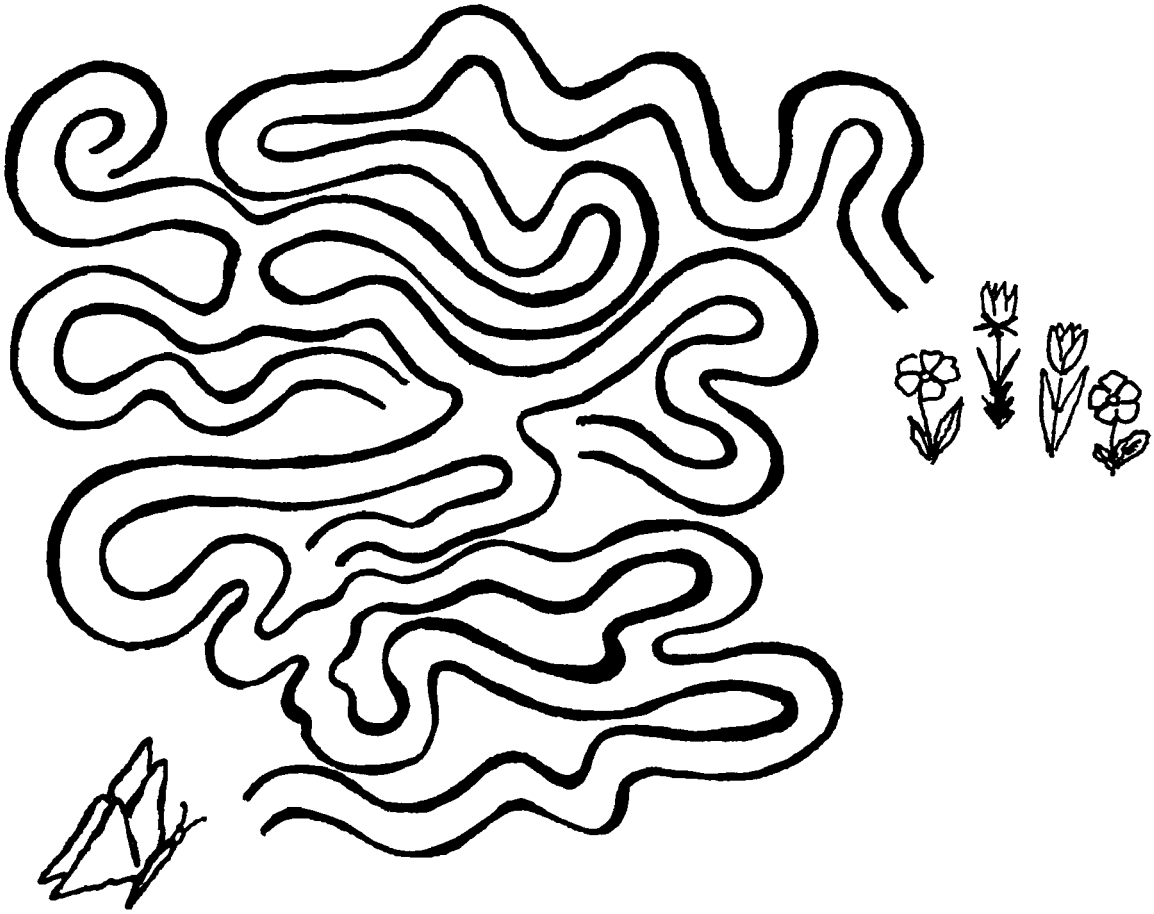
Катерина Степан

eprasa.pl 19bef521df

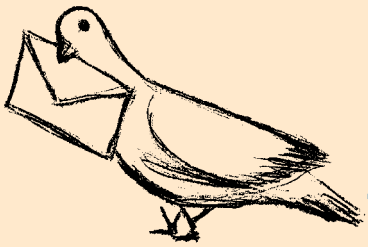
Червоною лінією намалюй для бджілки дорогу до вулика. Поведи цю лінію так, щоби не доторкнутися жодної зі стінок спірального лабіринту. ☺

Познач кольором метеликові безпосередню дорогу до квітів. Розфарбуй малюнок. ☺

eprasa.pl 19bef521df

«СВІТАНКОВА» ПОШТА

Музика душі

Алла Кирда-Омелян

Музиканти, як і люди інших творчих професій, по-різному відреагували й відгукнулися на початок повномасштабної агресії проти України. Одні приєдналися до Сил оборони (Сашко Положинський, Фагот, учасники гурту «Тартак»), інші організовують благодійні концерти і збори для підтримки Збройних Сил України та постраждалих, або створюють музику, що стала символом опору.

Олександра Хмара, родом з України із сім'ї музикантів, у лютому 2022 року знаходилася за кордоном, навчалась у лозаннській консерваторії. Хоча займається улюбленою справою вже 13 років, але здається, що музика завжди була її частинкою. Серед улюблених творів — старовинні танці й народні пісні, музика Йоганнеса Брамса та джазові композиції. Вона обожнює грати барако і спеціалізується на його історично інформованому виконанні.

З початком війни виникло бажання волонтерити, чимось допомогти своїй нації. Оскільки Олександра готується стати педагогом, з'явилась ідея навчати музиці українських дітей-біженців, які опинились далеко від рідного краю. Через кілька років такого досвіду вона розповідає про особливості роботи з маленькими українцями: «Вони — сильні духом, здавалося б у дрібницях. Попри щоденні випробування, непросту адаптацію до нової реальності, узгодження „двох світів" — рідної і „нової" домівок, мають мотивацію до навчання, під час занять демонструють увагу і старанність, проявляють винахідливість та фантазію».

Наразі Олександра Хмара наближається до закінчення магістратури, свого випуску і цілком слушно зазначає, що «навчання дітей музиці — це їх усебічний розвиток: емоційний, когнітивний, соціальний, це створення ідентичності, а отже вкладання у майбутнє». Талановита українка бере участь у численних концертах за кордоном і має мрію створити свій власний ансамбль.

З давніх-давен музика стала невід'ємною частиною людської культури та спілкування. Відомий американський поет Генрі Лонгфелло називав музику «універсальною мовою людства», а видатний німецький математик і філософ Готфрід Лейбніц уважав її «радістю душі». Ці та інші цитати про музику підкреслюють її силу, що лікує, об'єднує та надихає. Її часто порівнюють із вічним мистецтвом або навіть з божественним даром, що допомагає долати негаразди, глибше відчувати й жити більш осмислено та яскраво. На початку нового 2026 року хочеться побажати українським музикантам — дорослим і маленьким, професіоналам і початківцям, у рідній країні і за кордоном, — щоб попри випробування війною, вони успішно опановували цю універсальну мову і нею розповідали всьому світу про свою неймовірну Батьківщину!

eprasa.pl 19bef521df

МІСТА–ГЕРОЇ УКРАЇНИ ЗАПОРІЖЖЯ, ХАРКІВЩИНА: ГРАНІ МОЖЛИВОСТЕЙ

Із другої половини 2025 року агресивна орда «орків» (так інколи називають росіян) посилила свої натиски на Запорізьку та Харківську області, щоб витіснити відділи Збройних Сил України і захопити обласні центри. Особливо дісталося містам Гуляйполю, Оріхову і Куп'янську. Але, всупереч ударам ворога і тяжким погодним умовам, військовослужбовці ЗСУ тримаються. І це справжні герої!

Гуляйполе — перше із указаних міст, знаходиться в долині річки Гайчул (від тюркської мови «вільний степ») і було засноване в 1770-их роках на колишніх землях Кальміуської паланки Вольностей Війська Запорізького низового. З 1785 року це військова слобода, яка повинна була захищати мирні села від нападів татарів. Поселення ділилось на сотні і у 1794 році в ньому було вже 150 дворів. А через три роки спорудили дерев'яну православну церкву. Мешканці займались землеробством, тваринництвом

Зруйноване місто... (джерело: https://1news.zp.ua/rossijskie-vojska-utrom-obstrelyali-gulyajpole-pogibla-zhenshhina-ee-muzh-poluchil-raneniya/)

і торгівлею. У другій половині XIX століття стали з'являтись промислові підприємства — два заводи сільгоспмашин, чотири винокурні, одна пивоварня, кілька олійниць, парові млини, як у місті, так і в його околицях. Із 1884 року стали проводитись великі ярмарки. Після революційних подій 1917 року Гуляйполе — осередок анархістського руху, який очолив місцевий мешканець Нестор Махно. В 1919–1921 роках він оголосив Гуляйполе «столицею Вільної території». У Махна було багато вояків-повстанців, які на тачанках з установленими на них кулеметами наносила поразку не одній ворожій армії. На чорних знаменах махновців були зображені череп і кістки, а на деяких напис «Анархія — мати порядку!». Колись я часто їздив автобусом, котрий прямував із Дніпра, повз моє селище — на Гуляйполе. Водії розповідали, що в їхньому місті встановили пам'ятник «батькові Махну». Після розгрому Махна в Гуляйполі була проголошена радянська влада (1921). У незалежній Україні місто стало центром громади. Після нападу російських військ (2022 рік) Гуляйполе постійно під їхніми обстрілами і практично повністю зруйноване. З другої половини 2025 року бої йдуть уже у самому місті. До війни в ньому було більше 14 тисяч жителів, а в кінці 2025 року затрималось до 150 чоловік. Можливо, коли вийде ця стаття, Гуляйполе захоплять, але із 1 жовтня 2025 року це «Місто-герой», бо стримувало ворожий наступ дуже довго. Взагалі ж Гуляйполе, за словами Президента Зеленського, «велика історія... століття нашої боротьби на Півдні».

Оріхів — місто, розташоване на лівому березі річки Кінська — притоки Дніпра. Перші поселення з'явились тут 150 тисяч років тому, саме ж місто засноване у 1775 році, після падіння Запорізької Січі. За однією із версій назване так через

Оріхів. Зруйнований навіть храм XIX століття (джерело: https://1news.zp.ua/varvarstvo-po-rosijsky-yaki-pamyatky-orihova-znyshhyly-okupanty/)

перших поселенців, котрі були із села Оріхівки на Полтавщині, за іншою — через земляні горіхи, які росли у місцевій балці. У 1801 році Оріхів набув статус міста, потім 40 років був центром

eprasa.pl 19bef521df

Оріхів. Зруйнована школа внаслідок російських бомбардувань 9 липня 2023 року (джерело: uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Оріхів)

Мелітопольського повіту. Вигідне розташування — у місці, де проходили чумацькі шляхи — сприяло зростанню населення й торгівлі. У 1842 році, внаслідок пожежі, половина міста згоріла і воно стало заштатним. У місті жило багато німецьких поселенців, один з яких Йохан Генріх Янцен чверть століття (1874–1899) був мером і його розбудовував. Унаслідок революції і воєнних дій 1918–1921 років у місті була встановлена радянська влада. Під час колективізації й Голодомору показовою стала «Оріхівська справа» 1932 року; Сталін наказав засудити місцеве керівництво, яке не виконало хлібозаготівельний план. Після проголошення незалежності України (1991) Оріхів ще був районним центром, а потім (2020) увійшов до Пологівського району. Зараз у місті близько 800 жителів (до війни було 14 тисяч). Із весни 2022 року Оріхів під обстрілами, хоча, як відзначив Володимир Зеленський, тут «дуже міцні позиції нашої оборони». Своїм Указом він надав йому звання «Міста-героя України».

Куп'янськ — місто в Харківській області, розташоване на березі річки Оскіл у місці впадіння в неї річки Куп'янка, звідки напевно і його назва. До міста примикають деякі села і знаходиться другий (після Харкова) залізничний вузол області — за 40 кілометрів від кордону з Росією. Тут є прикордонна застава і митниця. В лютому 2022 року Куп'янськ був окупований Росією, у вересні того ж року звільнений, а потім почалась боротьба за місто. Перші поселення були тут ще у V тисячолітті до нашої ери, але нинішній Куп'янськ засновано в 1655 році. В 1679 році місто стало частиною Ізюмської оборонної лінії проти нападу татарів. Спорудили фортечні стіни з сімома бастіонами, обнесені ровом. Поряд із фортецею поселилися мирні жителі, які ховалися від нападників за її стінами. Коли загроза зникла, населення стало зростати: у 1773 році тут проживало 3806 чоловік. У XIX столітті місцеве населення займалось землеробством, тваринництвом, бджільництвом. Відбувались постійні ярмарки. Перший кам'яний храм св. Миколая був збудований у 1852 році. Відкрились навчальні заклади: гімназії та училища, з'явилась залізниця, яка з'єднала місто з Харковом. На початку XX століття в місті було вісім заводів напівкустарного типу. Після революції 1917 року місто декілька разів захоплювалося різними арміями, аж доки (в 1919 році) не перемогли «червоні». За їх влади, внаслідок індустріалізації, Куп'янськ став промисловим містом. У незалежній Україні (з 1991 року)

Місто Куп'янськ без людей, покинуті будинки (джерело: pravda.com.ua/news/2025/12/30/8013956/)

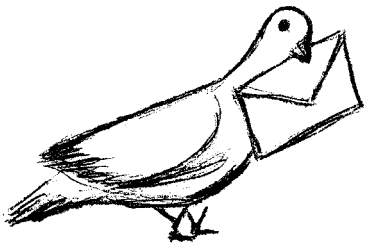

Військові ЗСУ «зачищають» місто від окупантів... (джерело: ukrinform.ua/rubric-ato/4038176-boi-za-kupansk-zsu-provodat-kontrdiversijni-zahodi-video-z-centru-mista.html)

був збудований новий вокзальний комплекс, від залізничного вузла колії розійшлися в п'яти напрямках. Після початку повномасштабної війни росіяни постійно намагались взяти Куп'янськ, бо розуміли його стратегічне значення. Місто під обстрілами, населення майже все виїхало (із 27 тисяч залишилось менше 900 чоловік, хоча точно ніхто не знає). 1 жовтня 2025 року Куп'янськ став «Містом-героєм України», бо «героїчно захищає Харківщину від Росії» , але доля його самого вирішиться лише в ході воєнних дій.

Олександр Любчич

eprasa.pl 19bef521df

«СВІТАНКОВА» ПОШТА

«Читаємо Шевченка на вулиці Шевченка»

Мирослава Четирба-Піщако

У березні, 22.03, в Ольштині вже вдруге відбулася особлива культурна акція під гаслом «Читаємо Шевченка на вулиці Шевченка», присвячена річниці від дня народження видатного Генія та Пророка України. Місце зустрічі було обрано невипадково: саме на ольштинській вулиці, що гордо носить ім'я митця, зібралася українська громада, щоб ушанувати безсмертну спадщину «Кобзаря». Цьогоріч подія пройшла під ясним сонячним небом, що додало читанню просто неба особливого, світлого настрою. У центрі події була Шевченкова віра в Україну — те почуття, яке сьогодні дає опору кожному з нас. Як зауважили організатори, у ці непрості часи його слова звучать зовсім інакше: вони перестали бути просто класикою з підручників і стали реальним джерелом підтримки. Поезія Тараса Шевченка сьогодні допомагає людям відчути внутрішню силу та не втрачати надії.

Цього року до акції активно долучилися вчителі та учні Міжшкільного пункту навчання української мови. Їхні виступи стали не лише зворушливою даниною шани поету, а й переконливим доказом того, що українська ідентичність дбайливо плекається та передається новим поколінням, які зростають у Польщі. До юних читців приєдналися й дорослі, ділячись улюбленими рядками, що відгукуються в кожному серці.

Окрім живого слова, особливого настрою зустрічі, додали пісні у виконанні дитячого ансамблю «Сузір'ячко» та гурту «Два кольори». Музичні твори на слова Шевченка стали гармонійним доповненням до читань поезії.

Кульмінацією заходу став спільний спів *Заповіту*. В Ольштині він пролунав не просто як відомий твір, а як символ єдності та щира надія на мирне майбутнє. Ця зустріч поколінь навколо Шевченкового слова стала найкращим доказом того, що дух Кобзаря й надалі об'єднує українців, де б вони не були.

Світлини Збігнева Піщако

СвітаНок — додаток «НС» для дітей
Відповідальна редакторка: Катерина Сень
Малюнки: Катерина Степан

Адреса редакції:
«СВІТАНОК» ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa
Електронна пошта: switanok@nasze-slowo.pl
Dodatek „Switanok" dofinansowano ze środków Budżetu Państwa.

eprasa.pl 19bef521df